

СУРМАЧ

ОРГАН

ОБ'ЄДНАННЯ БУВШИХ ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ
У ВЕЛИКІЙ БРІТАНІЇ

Лондон

серпень-грудень

1962

» С У Р М А Ч «
Ж у р н а л
Об'єднання бувших Вояків Українців
у Великій Британії
Association of Ukrainian Former
Combatants in Great Britain
49, Linden Gardens, London, W.2.

Редагує Колегія
Статті підписані прізвищем чи псевдо-
німом не завжди відповідають поглядам
Редакції.

Редакція застерігає собі право ско-
рочувати статті й виправляти мову.

З М І С Т

СУРМАЧ	Стор.
1. ДО РІДНОГО ВИФЛЕСМУ	1
2. СВЯТОЧНІ ПРИВИТИ; Б. Лепкий: ЗАБУДЬТЕ ТОРГ ЖИТТЯ... .	2
3. ГалКа: «КАЗКА»	3
4. В. Томків: ПРОБЛЕМА ПРОТИАТОМОВИХ СХОВИЩ	5
5. Ф. К.: ЗВІЛЬШЕННЯ ЕТАТИВ НА ОБОРОННІ ЦІЛІ КРАЇН КОМУНІСТИЧНОГО БЛЮКУ	7
6. М. Верес: ПАДОЛИСТ	10
7. Проф. О. Парамонів: ВІЙСЬКОВА СПРАВА СЛОВ'ЯН У Х- ХІІ СТОЛІТТЯХ	10
8. МОДЕРНІЗАЦІЯ БРИТАНСЬКОЇ ФЛЬОТИ	16
9. М. Верес: ВІН — ВОЯК	18
10. ВІЙСЬКОВА ХРОНІКА	18
11. Микола Верес: ВОЯЦЬКИЙ З'ЇЗД У ЛОНДОНІ	20
12. ОБВУ ПРИ ПРАЦІ	23
13. 26-ТИЙ КРАЙОВИЙ З'ЇЗД УСГ У КАНАДІ	25
14. ПОДЯКА ГОЛ. УПРАВИ ОБВУ	26
» О С А «	
15. КАРИКАТУРИ, ЖАРТИ, ЩО ПИСАЛА «ОСА» 16 РОКІВ ТОМУ, ЛИСТ СЕЛЕПКА ШПИЛЬКИ, МІРКУВАННЯ СЕЛЕП- КА, ОТ БУЛО КОЛИСЬ — Є. Кравченка	27-32
16. ОГОЛОШЕННЯ «НОВОЇ ФОРТУНИ» (на обгортці).	

СУРМАЧ

ОБ'ЄДНАННЯ *бувших* ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

РІК 8.

СЕРПЕНЬ-ГРУДЕНЬ

1962. Ч 6 (20)

ДО РІДНОГО ВИФЛЕЄМУ...

Знову зустрічаємо Різдво на чужині. З чужого неба прилітають до наших вікон лапати сніжинки, а в наших мріях ми бачимо родинні села й міста, й ввижаються нам баскі коні, які крізь казку снігів, маленьких затишних хаток, заморожених білою пеленою садів, і рух великих міст — несуть нас у мрійній мандрівці землями України.

В тиху Різдвяну Ніч вітає Спасителя багатомільйонна нація. З усіх її земель, і з усіх закутин світу, де тільки б'ється українське серце, пливають слова Різдвяної молитви ген далеко до Вифлеємського Вертепу, де народжується Богочоловік, народжується Божа Правда...

І сходяться розділені від себе працею, віддаллю і турботами українці розкинені по Європі, по далеких просторах Канади й Америки, в пустинях Австралії, в пісках Африки, й всюди, де тільки вони живуть, і стають разом із своїми рідними, знайомими й всім українським народом у мирі й любові один побіч одного. Сходяться в цю Святу Ніч в одну велику родину — одвічну основу суспільного ладу, й кличуть всі одним серцем і однією душею! Христос Родився!

В Святу Різдвяну Ніч молиться вся українська нація. Молиться за свою долю й свободу, за право бути господарем на своїй землі, моляться всі українці за перемогу у визвольній боротьбі. Бо боротьба ця надзвичайно важка. Здається, що немає в світі народу, який виявив би стільки залізної витривалості, стійкості, героїзму й посвяти, як наш український народ. Ледве чи є ще інший народ, який мусів би такими великими жертвами й зусиллям виборювати свою державну незалежність. Інколи треба дивуватися звідкіля український народ черпає стільки надлюдських сил духа спротиву ворогам, які весь час намагаються його знищити, здавити, зупинити його похід до остаточної перемоги.

Шляхом до рідного Вифлеєму йде українська нація. Діди, батьки, сини й внуки, бабуні, матері, доньки й внучки... Сотні, тисячі, сотні тисяч, мільйони... Ніщо вже не в силі зупинити походу української нації, бо вона знає і розуміє своє призначення й своє завдання. Ніхто нам не дасть і не подарує нашого Вифлеєму. Наш народ зрозумів, що тільки великим зусиллям і великими жертвами можна здобути волю й незалежність, і за цю волю й незалежність треба дуже важко боротись. Розуміння цієї боротьби стало впродовж минулих десятиліть одним із принципів української національно-політичної свідомості. Боротьба за визволення українського народу не припиняється, вона продовжується далі в розграх холодної війни між двома ідеологіями, двома різними собі світами — Сходом і Заходом, і стаючи виразно по стороні християнського світу український народ бореться за повалення комуністичної деспотії, за побудову справедливого політичного й соціального ладу на сході Європи. Цю справедливую боротьбу українська нація *мусить* виграти.

Свята Різдвяна Ніч... Але Вифлеємська зоря, яка звіщає Велику Містерію за-

темнена хмарами непевного завтрішнього дня. На сході Європи кривавою плямою лягла п'ятикутна комуністична зоря — символ найжорстокішої тиранії і поневолення волелюбних народів. Йде наступ на християнський світ. Грізний наступ, що його не зупинять дипломати чи суперполітики своїми запевненнями про »збереження миру«, »здержування« чи »коекзистенцію«. Бо тільки з новонародженим Божим Дитятком переможе християнський світ цей наступ антихристиянської тоталітарної системи.

З Христом здобуде перемогу й наша велика нація. Задивлені в Вифлеємську зорю, яка хто зна, чи не звіщає нам уже близький час визволення нашої Батьківщини, прямуймо й ми, кол. українські вояки в історичному поході української нації до рідного Вифлеєму.

З СВІТЛИМ ПРАЗНИКОМ РІЗДВА ХРИСТОВОГО ВІТАЄМО НАЙСЕРДЕЧНІШЕ ІЄРАРХІВ ОБОХ УКРАЇНСЬКИХ ЦЕРКОВ, УВЕСЬ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ І НА ЧУЖИНІ, ВСІ УКРАЇНСЬКІ БРАТНІ КОМБАТАНТСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ. ПРОВОДИ Й ЧЛЕНСТВО УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ УСТАНОВ І НАУКОВИХ ІНСТИТУЦІЙ, УПРАВИ Й ЧЛЕНІВ УСІХ КЛІТИН ОБВУ, І ШЛЕМО ВСІМ НАШІ ЩІРІ ВОЯЦЬКІ ПОБАЖАННЯ.

**ХРИСТОС РОДИВСЯ!
ГОЛОВНА УПРАВА ОБВУ**

Веселих Свят Різдва Христового й щасливого Нового Року бажаємо всім нашим співробітникам, передплатникам, читачам і прихильникам.

Редакційна Колегія й Адміністрація
»Сурмача«

*

*

*

БОГДАН ЛЕПКИЙ

ЗАБУДЬ ТОРГ ЖИТТЯ...

Забудьте торг життя на мить,
Втишіться, Господь з вами.
Чи чуєте?... Вона летить
Надземними шляхами!
Вона колядка

Боже мій,
Спішіться, сестро, брате
Назустріч гості дорогій!
Йдіть і ведіть до хати!
І посадіть її, де святі
Сідають на покуті,
Вона ж несе вам золоті
Легенди забуті.

Легенди як то ви було
Дітьми у рідній хаті,
До свят-вечері за столом
Сідали брат при браті,
Як батько просфору ломив,
І з мамою, з сестрою

Ділився й стіл благословив
Хазяйською рукою.
І як вечеру раз у рік
Так тихо споживали,
Немов це був не борщ, а лік
І чари, а не страви.

А житній сніп стояв в куті
І кивав колосками,
Крізь вікна зорі золоті
Шептали: »Господь з вами!«

Здавалося... та що слова!
Вони лиш примар того,
Що чує серце й голова
В час вечора святого.
Глядім в легенду золоту,
Що йде до нас з просторів,
Й добудьмо з неї силу ту,
Що горе перетворить.

» К А З К А «

Спи, мій малесенький, спи, мій синок...
Я розкажу тобі безліч казок! (О. Олесь)

Казочку розповіла мати... Чи казочку?
Чи справді вона її скінчила розповідати?
Ні, ще далеко до її кінця. Але кінець
цієї казки не для дітей. Він для матері
і для вас. Це та друга частина »казки«.

Давно це було... Все наче сон, наче
казка присипана білим інеєм літ...

Однаке серце не менше болить, сльози
так само тиснуться до очей...

Хто сказав, що час гоїть біль?!

*

— А ходіть сюди!

— Може щось pomoжете!

— Що сталося? — питаю.

— Та кутя рідка! Варимо й варимо,
а вона все рідка й рідка. Не таку то
кутю варила мати, вдома.

— Але ж ти говорив, що вмієш кутю
варити!

— Та він вміє лише її їсти! От і ку-
хар знайшовся!

— Та я кухарем не вродився! Відче-
питься!

На великому подвір'ї є польова кухня.
На цеглах стоїть великий казан під
яким весело горить вогонь. Всі загля-
дають в казан, стурбовані, що кутя ще
не зварена. Заглядаю і я. Трудно мені
щонебудь порадити, бо сама я ніколи
куті не варила, але справа поважна і я
рішила покликати маму. Вона стара
господиня напевно щось порадить. Кутя
мусить бути готова на вечір.

Покищо наші кухарі завзято на зміну
мішають її великою дерев'яною ко-
писткою, щоб не пригоріла.

Сьогодні Свят-Вечір! Мій перший
Свят-Вечір на чужині!...

Під ногами починає скрипіти мороз.
Іду вулицями малого словацького містеч-
ка Чадци. Іду перед себе, без цілі...

Вже сонце ховається за небосклін, і
на землю сходить вечорній сумерк.

Там, недалеко, тільки за горами, мій
рідний край!

Здається, як сильно закричати б то
почули би там по другому боці отих гір.

Як близько, а так далеко...

Чи знали ви колинебудь тугу? Тугу,
яка гірша найбільшого болю. Але душа
бунтується, душа не може бути побі-
джена, в ній родиться надія! Як не цього
рску то напевно другого...

Треба повертати. Бо сьогодні... Свят-
Вечір...

Опісля все приходить мов у сні...

Невелика зала в якомусь готелі. Свя-
точно заставлені столи. Старшини при
головному столі, а далі підстаршини
й стрільці. Багато не пам'ятаю... Остався
у пам'яті образ задимленої цигарковим
димом залі, промови, побажання, сумні
обличчя, біль, туга і сльози. Так. —
Сльози на вояцьких обличчях. Які ми
всі собі близькі. Всі наче рідні брати...

А я, а я їх сестрою...

Хтось грає на скрипці. Здається Трой-
мерай — Шумана. Скрипаль німецький
підстаршина вкладає душу в скрипку,
О, та ніжна мелодія стає наче бальзамом
для наших душ.

А опісля, спочатку несміливо та зго-
дом із усіх грудей лине одвічна пісня
»Бог Предвічний народився«...

По ній така тиша, що здається і стін-
ного годинника не чути. Немов наслу-
хують всі, що з-за гір до нас долине
коляда, що донесеться голос від наших
найближчих: »Христос Раждається!«

Раптом, хтось з моїх друзів вигукнув:
»Хай живе Перемишль!« Це вказувало,
що і він в тій хвилині був душею в
рідному нашому княжому городі Пере-
мишлі.

І знову в залі почався гамір, розмови,

зміна місць. Підписують собі на згадку запрошення. На моєму найбільше «перемішляків». Не дармо всі жартуючи кажуть, що це окрема «нація».

Вечір закінчився скоро й поспішаю додому, щоб закінчити його у ще родинному колі. Мати каже мені, що прийшла вістка, що брат не приїде. Буде святкування зі сотнею.

На столі харчі, ще навіть не розпаковані. Лежать гроші, що їх я дала стрільцєві Осипові на закупа, але він сказав, що словаки у крамницях не хотіли від нього взяти грошей, а всі товари давали йому даром із побажання «Веселих Свят».

— Як будемо стрічати Різдво за рік? — задумано питає мати.

Дай Боже, щоб на рідній землі!

Ліва, ліва,... раз, раз...

Однією лавою йдуть вояки запасного полку Української Дивізії. Священик на переді, за ним старшини.

На хідниках повно прохожих. Всі приязно усміхаються. Хтось з них вказує на мене. Справді диво. Дівчина між вояками. В такій самій уніформі як і вони. Тільки довге волосся зраджує, що це вояк-дівчина.

Та мені байдужі завваги й дивування словаків. Своєї долі я не проміняла б нізащо. Тут я між своїми, всі ввічливі, всі піклуються мною, починаючи від стрільця Осипа а кінчаючи на все готовому до помочі і дуже ввічливому полковникові Побігушому. І поручники: Левко Рудницький і Мартинець. Всі свої. Жвава своя мова, своя пісня. А невігоди запасного полку? — питав

мене хтось. Не було невігод. Нам усе були створені найкращі умовини, хоч би і для короткого побуту.

Коло моста йдемо вниз на ріку. По середині ріки чудовий хрест із льоду.

Холодний, але погідний ранок, ріка, хрест із льоду — так нагадують мені рідне місто.

І слова ті самі: Велій еси, Господи й чудна суть діла Твоя...

Вгору підлітають голуби й довго кружляють над нами...

Во Йордані крещующя Тебе Господи...

Ліва, ліва, раз...

У кожного очі звернені ген на небо-склін, де біліють гори...

А з-за гір майнув вітрець...

І мов шепотом передав нам велике привітання:

»Христос Раждається«

*

Діялось це вже давно. Але «казці» ще не кінець...

ГалКа

**ЧЛЕНИ ОБВУ, ЧИТАЧІ Й ПРИХИЛЬНИКИ «СУРМАЧА» ПІДТРИМУЙТЕ,
ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ Й ПОШИРЮЙТЕ ЦЕЙ ЖУРНАЛ!**

ПРОБЛЕМА ПРОТИАТОМНИХ СХОВИЩ

»На випадок тотальної термоядерної війни, її ультимативним результатом буде тотальна смерть«.

Ці слова були повторювані вже стільки разів, що важко сказати, хто висловив їх перший. Та з цитованим вище твердженням, здається, згідні всі глибокодумаючі люди. Вони часто й забирають голос на сторінках преси, головню фахових журналів — оборонно-цивільних, мілітарних чи медичних, наświetлюючи справу по-різному. Часто говориться про те, що будь-який потенціальний агресор мусить подумати двічі перед, тим, ніж зважиться заатакувати противника першим. Дехто йде аж так далеко, що твердить про неможливість ужиття атомної зброї в майбутньому конфлікті.

Рідко, одначе, підноситься проблема будови протиатомних сховищ, а коли денебудь це питання і ставиться на порядок дня, то дуже часто люди, займаючи відповідальні державні становища, позбуваються його заввагами, що ширококопльована розбудова таких сховищ була б відкритою провокацією ворога. Це, — кажуть вони, — свідчило б про те, що ми дійсно готуємося до атомної війни. Знову ж деякі «гуманісти» категорично відкидають таку сугестію, кажучи, що християнська мораль миролюбної людини наказує їй стояти на поверхні землі й гинути разом зі своїми сусідами.

Байдуже, яке є наставлення інших до проблеми сховищ, бо в ній ми, будучи чужинцями в кожній країні нашого перебування, не матимемо вирішального голосу, але для нас існує необхідність знати дещо про наслідки атомної атаки.

Тих, які загинуть у наслідок безпосереднього вибуху атомних бомб, буде дуже мало, бо фатальні наслідки цих вибухів наступлять щойно пізніше (гляди статтю цього ж автора під заголовком »Атомна експлозія та її ефект« —

»Сурмач« ч. 3 (8), за листопад-грудень 1956 року). Це станеться в результаті ефектів радіації та радіоактивних опадів, які вітри нестимуть далеко від об'єктів самої експлозії. Ці опади стануть безпосередніми спричинниками так званої радіоактивної недуги, в якій власне й заключатиметься загроза величезної смертності серед населення заатакованої країни. Але найважливішим в останньому випадку є факт, що навіть при одержанні фатальної дози радіації радіоактивна хвороба є довготривалою і абсолютно деградующею для людських істот. На жаль, і досі є дуже мало таких, які усвідомлювали б це повністю.

Спробуймо навести кілька прикладів чи, радше, передбачень, якою буде дійсність після атомної атаки.

На самому початку треба ствердити одну абсолютну аксіому: хочби не знати яким жахливим був катаклізм, — людство не загине. Буде і то чимало таких, що залишаться в живих. Тепер уявіть собі, що власне ви є одним із тих, які врятувалися від смерті. Очевидно, це могло статися лише завдяки тому, що ви, додержуючись вказівок відповідальних чинників, перебули загрозливий час (один-два тижні) в сховищі.

За той час експлозії атомних бомб, крім знищення, спричинили численні пожежі, що перетворили в руїну цілі міста, зруйнували лінії зв'язку і постачання, водопроводи, електричну й опрівальну системи. Можливо, що тим чи іншим способом (головним чином при допомозі надавчих радіоприймачів) вас повідомлять про минення небезпеки. І саме тепер почнеться найважчий період, а проблемою число один стануть харчі й вода. Не всюди харчові запаси будуть знищені повністю. Тут і там залишаться харчові магазини і такі продукти, які мають добре опаккування, чи консерви матимуть повну споживчу безпеку і вартість. Зате всі свіжі продукти (садо-

вина й городина) будуть не до вжитку, бо вони втягнуть в себе радіоактивні опади, потрапивші з дощем на землю. Той факт, що ці продукти матимуть у собі поважний відсоток стронцію, дуже швидко вичерпає наявні у поблизу терені харчові резерви. Небезпечним буде споживання молока, що є прямим витвором рослинності. Можливо, навіть, що всяка рослинність, а разом із тим і всі похідні свіжі харчові продукти будуть повні радіоактивної контамінації впродовж кількох років.

І саме тут лежить вага і значення якнайбільшого числа залишених при житті людей. Чим більше буде здорових людей, тим кращою і легшою до розв'язання стане проблема налагодження зв'язку і комунікації, повернення ладу й порядку, відбудова і відновлення різних факторів публічної служби, а головне налагодження ефективної опіки над хворими і пораненими. А для вдержання потерпілих при житті, навіть мінімальна харчова допомога з боку ще вчора мало розвинених країн Африки чи Південної Америки буде не абияким завданням для організації розподілу. Можна не сумніватися в тому, що велике число людей зуміє швидко налагодити і розбудувати необхідні життєві умовини.

Повоєнні обставини (у випадку нуклеарної війни), здається, можуть бути дуже подібними до тих, що існували ще в доісторичних часах. Вони можуть бути дуже подібні до років лихоліття, викликуваного в минулому наїздами татар та інших степових кочовиків, які сараною налітали на землі наших предків. А все ж таки ці предки витримали і витривали. Терпіли голод і холод, нужду і пошесті, але не засуджували майбутнього покоління свого народу на смерть.

Ми не хотіли б, щоб хтонебудь посудив нас за переборщування чи роздмухування наявних досі фактів. Є ще один поважний фактор, який песимісти сильно наголошують і з яким ми відразу зустрілися б, якби пробували протиставляти живучість і духовість наших предків. Цим фактором буде вплив стронцію на майбутні покоління. Згідно

зі статистикою, з тих чи інших причин, на кожних 5.000-10.000 новонароджених є кілька, які мають певні дефекти, наприклад, м'які кості або інші подібного роду каліцтва. Це — природно-нормальне явище. Але, у висліді переведених науковцями цілого ряду дослідів, від часу винаходу атомної бомби і слідуючих за цим численних термоядерних випробовувань відсоток дефективності серед новонароджених постійно збільшується. Що ж це значить?

Як твердять учені, у висліді атомних експлозій створюється понад 200 інших елементів чи продуктів радіоактивних опадів. Поважна частина їх «гине» в часі 1/50 секунд, але деякі можуть ефективно діяти на протязі тисяч або й мільйонів років. Природа багатьох із них та їхній той чи інший вплив на існування людини залишаються покищо проблемою досліджень, але так званий стронцій-90 і його властивості вже, здається, стверджені. Кожний із нас по якомусь часі матиме цей елемент у своєму організмі, а певна його доза знайдеться і в продуктивних залахах. У міру частішання термоядерних випробовувань підноситиметься доза стронцію і відсоток дефективності серед новонароджених.

Стає ясно, що перспектива генетичного вироджування людства повинна б бути кардинальним аргументом проти атомної війни. Та коли на тих, які сьогодні посідають атомну зброю мільйони людей не мають впливу, то чи безрадне опущення рук буде позитивною відповіддю? Аргументи біологів, які твердять, що за три сотні людських генерацій на нашій планеті житиме кілька мільйонів осіб із дефектами, не є настільки переконливі, щоб людство засудило себе на смерть тепер.

Ми схильні вважати, що наявність відплатної зброї не є запорукою безпеки людського життя. Здається, що це найкраще зрозуміли шведи, й швайцарці які з кожним роком посилюють розбудову підземних сховищ, у той час, коли в ЗДА це переводиться при допомозі приватно-індивідуальної ініціативи.

Перед вибухом другої світової війни особливо крикливими були голоси, які

страшили людство загрозою вжиття отруйних газів. І коли, як знаємо з досвіду, ні одна з воюючих держав не вжила цієї зброї, то зробила це не тому, що лякалася відплатної атаки. Можна мати певність, що наявність дуже доброї охорони у виді протигазових масок, якими були забезпечені не тільки мілітарні одиниці, але й цивільне населення, стала чи не найголовнішою запорукою того, що газова атака не викличе надзвичайно ефективних наслідків.

Чи вищесказане не відноситься в такій самій мірі до атомної зброї? На сьогоднішній день жодна зі сторін, крім «відплатної зброї», ніяких інших оборонних засобів не має. А навіть такі примітивні протиатомні сховища, над якими був би дах із бодай однією стопою землі буде, в парі зі запасом харчів і необхідними предметами першої потре-

би, 100%-ою охороною перед убивчою радіацією.

І на кінець кілька слів про одну з найбільших необхідностей для життя людини — воду. Це правда, що публічні резервуари, ріки й інші джерела води міститимуть у собі також більшу чи меншу кількість радіоактивної спаді чи фісії. Але морська вода з усіх вищезазначених водяних джерел буде вже безпосередньо після експлозії повністю безпечна для потреб купання, миття та очищування речей від радіоактивної контамінації. Для певнішої безпеки, воду, призначену до споживання, належить перецідити через декілька інчів землі і піску. Саме переварювання води, хоч є необхідне і практикується головним чином для знищення пошести бактерій, ні в якому разі не очищує воду від радіоактивних елементів.

Збільшення етатів на оборонні цілі країн комуністичного блоку

У зв'язку з гонкою зброєнь, не зважаючи на тяжке положення на різних відтинках економіки всіх країн Східного Блоку, на особливу увагу заслуговує збільшення бюджетів на оборонні цілі цих країн на 1962/1963 р. Видатки на цілі оборони цілого східного блоку

на 1961 р. виносили 15.153.000.000 рублів; ці видатки на 1962 р. збільшено до 20.303.000.000 рублів,*) тобто 5.150.000.000 (коло 5,7 млрд. дол.) більше як в 1961 р. Загальна сума видатків на цілі оборони — 20.303.000.000 рублів розподілена як слідує:

Країна	1961		1962	
	сума	% до загальних видатків бюджету	сума	% до загальних видатків бюджету
СССР (рублів)	9 255 000 000	12	13 409 000 000	16,6
Польща (злотих)	16 789 091 000	7,5	19 500 000 000	8
Чехослов. (корон)	9 512 000 000	8,5	10 500 000 000	8,8
Румунія (лейв)	3 503 000 000	5,4	3 988 500 000	5,4
Болгарія (левів)	205 900 000	6,2	225 400 000	6,2
	1 960			
Угорщина (форинтів)	3 100 400 000	4,6	4 944 200 000	5,9

СССР. Згідно з заповіданням «Правди» від 9.12. 1961 р. устійнено слідуючий бюджетний етат СССР на 1962 р.: приходи — 81.918.641.000 (1961 р. — 78,9 млрд.) рублів. Розходи — 80.369.904.000

(1961 р. — 77,5 млрд.) рублів. На цілі оборони, з розходової суми призначено 13.409.693.000 рублів (16,6% з загальної бюджетової суми розходів). Етат на 1961 р. на цілі оборони виносив —

9.255.000.000 (12% з загальної суми видатків). (Дані за: «Правда» 21.12. 1960). Отже таким чином видаткування на оборону збільшено з 12 на 16,6%, що у висліді дає 4.154.000.000 (44,9%) більше, в порівнянні до видатків на цілі оборони в 1961 р., при збільшенні загальної суми бюджетових видатків на 2,9 млрд. рублів (3,7%). *)

Починаючи від літа 1961 р., у зв'язку з загостренням Берлінської проблеми СРСР здержав заповіджене зменшення кількості власних збройних сил, відразу збільшивши етат на цілі оборони з 9,2 млрд. до 12,4 млрд. рублів 16.2. 1962 р. «Правда» повідомила, що СРСР далі буде розбудовувати важку промисловість, бо партія вважає, що «важка промисловість — це основна для технічної і матеріальної побудови комунізму, та головна вимога для зміцнення оборонного потенціалу країни». Перше місце віддається важкій промисловості, яка далі буде розбудовуватися коштами інвестицій харчової і консумпційної промисловостей, отже обтяженням вищою націнкою товарів домашнього вжитку. В зв'язку з цим також і інвестиційний бюджет на 1962 р. в порівнянні до 1961 р. в загальному збільшено на 8,1%. На особливу увагу заслуговує порівняльно з 1961 р. дуже сильне збільшення інвестицій в 1962 р. зокрема в технічній і машинобудівельній промисловості, в тому числі перетавлення багатьох заводів на продукцію модерної зброї та інших засобів війни.

ПОЛЬЩА. Згідно з заподанням «Трибуна Люду» від 2.12. 1961 р. устійнено слідуючий бюджетовий етат Польщі на 1962 р.: приходи — 248.800.000.000 (1961 р. — 228,4 млрд.) зл.; розходи — 245.200.000.000 (1961 р. — 225,9 млрд.) на цілі оборони — 19.500.000.000 зл. З загальної суми видатків припадає (8% з бюджету). В 1961 р. видатки на оборону виносили — 16.789.091.000 зл. (7,5%). («Жице Господарче», 8.1. 1961 р.).

*) В переліченні на рублі: 100 зл. — 22,50 рублів; 100 чеськ. кор. — 12,50 рублів; 100 левів — 15 рублів; 100 левів — 76,92 рублів; 100 форинтів — 7,67 рублів. Офіційний курс: 1 рубель — 1,11 дол.

Отже видатки на оборону на 1962 р. збільшено на 2.700.000.000 зл. Сума призначена на інвестиції виносить — 118 млрд. зл., 9,8% більше, як в 1961 р. З цієї суми припадає на цілу державну господарку кругло 101 млрд. зл., в тому числі на індустріалізацію припадає 50 млрд. зл. «Жице Господарче» від 18.2. 1962 р. подало, що особливу увагу зосереджено на розбудову тяжкої хемічної і енергетичної промисловостей.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА. «Руде Право» від 23.2. 1962 р. подало устійнення бюджетового етату на 1962 р. у таких сумах: приходи — 123.322.000.000 кор. (1961 р. — 112,5 млрд. кор.); видатки — 123.201.000.000 кор. (1961 р. — 119,9 млрд. кор. На оборону з загальної суми видатків припадає — 10.841.688.000 кор. (8,8% з загальної суми бюджетових видатків). В 1961 р. видатки на цілі оборони виносили — 9.512.000.000 кор. (8,5 з загальної суми бюджетових видатків). Отже на 1962 р. видатки на оборонні цілі в порівнянні з такими ж видатками в 1961 р. зросли на 1.329.688.000 кор. (13,9%), тоді, коли суму видаткувань на всі потреби країни збільшено тільки на 10%.

Також в Чехословаччині особливу увагу зосереджено на посилення тяжкої, гутничої, машинобудівельної і хемічної промисловостей, які є основними для зброєвої промисловости.

РУМУНІЯ. Орган «Сцінтеша» від 29.12. 1961 р. подав такі дані відносно бюджетового етату на 1962 р.: приходи — 78.790.000.000 лей (1961 р. — 65,6 млрд. лей; розходи — 77.790.000.000 (1961 р. — 64,8 млрд. лей). З загальної суми бюджетових видатків в 1962 р. на оборону припадає 5,1% — кругло 3.988.500.000 лей (1961 р. ці видатки виносили — 3.503.000.000 лей (5,4% з суми бюджетових видатків). Дані за 1961 р. за «Сцінтеша» від 29.12. 1960 р. Не зважаючи на це, що видатки на оборонні цілі в загальній сумі бюджетового етату на 1962 р. зменшено до 5,1% (в 1961 р. — 5,4%), всеж таки ці видатки є збільшені на 485.500.000 лей (13,8%), в порівнянні з 1961 р.

БОЛГАРІЯ. «Работническо дело» від 3. і 4.11. 1961 р. подало слідуючі дані відносно етату на 1962 р.: приходи — 3.766.505.000 левів (1961 р. 3,315 млрд. левів); розходи — 3.747.455.000 левів (1961 р. — 3,295 млрд. левів). На оборонні цілі з повищої суми розходів припадає 225.400.000 левів (6,2% з загальної суми етату). В 1961 р. («Работническо дело» від 18.12. 1960 р.) видатки на оборону виносили — 205.900.000 левів (6,2%). Ця сума була в короткому часі збільшена на 12,4 млн. левів, що в загальному збільшило етат на оборону до 218.300.000 левів (6,6% з загального етату бюджету). Подібно як в Румунії, таксамо й в Болгарії, незалежно від того, що етат на оборону у 1962 р. в порівнянні з видатками на цю ціль в 1961 р. зменшено з 6,6% на 6,2% однак фактично етат на 1962 р. у відношенні до загальної суми бюджетових видатків є більший на 7.100.000 левів (3,3%). На цілі народного господарства на 1962 р. призначено 248.640.000 левів. З цієї суми призначено на капітальні інвестиції в промисловості, з цього 93% має припасти розбудові тяжкої промисловості.

УГОРЩИНА. Радіо Будапешт від 16.2. подало слідуючі дані відносно бюджетового етату на 1962 р.: приходи — 84.400.000.000 форінтів; розходи — 83.800.000.000 форінтів. На цілі оборони з повищої розходової суми припадає 4.944.200.000 форінтів (5,9% з загальних бюджетових видатків).

З уваги на це, що немає даних відносно етату на 1961 р., тому неможливо є перевести порівняння. Для переведення візьмемо на увагу етат з 1960 р., який згідно з заподанням Радіо Буда-

пешт від 28.17. 1960 р. виносив: приходи — 67.700.000.000 форінтів; розходи — 67.400.000.000 форінтів. На оборону припадало 3.100.400.000 форінтів (4,6% з суми етату). Отже видатки на оборону на 1962 р. в порівнянні з такими ж видатками з 1960 р. зросли з 4,6 на 6%, що творить кругло 1.843.000.000 форінтів, тобто підвищення на 59,4%, і тоді, коли сума загальних розходів на 1962 р. у відношенні до видатків з 1960 р. підвищена тільки на 24,3%. На конгресі ЦК компартії Угорщини 12.9. 1961 р., на якому опрацьовано напрямні 2-ої п'ятилітки (1961-1965) були деякі зміни відносно скорочення інвестиційних видатків на 20 до 26 млрд. форінтів (з 200-205 млрд. на 180 млрд. форінтів у користь озброєння).

Повищі дані бюджетових етатів країн східного блоку наглядно віддзеркалюють посилений зріст оборонного потенціалу, що самозрозуміло по сателітних країнах проводиться з наказу Москви. Рівночасно треба мати на увазі, що вище подані етати на оборонні цілі окремих країн східного блоку не є повні, бо в підсоветській гемісфері впливів велику суму на озброєння скривається по різних інших оприділених бюджетом видаткуваннях. Не зважаючи на загальний брак дослівно по всіх країнах східного блоку консумційних товарів загального домашнього вжитку та загальне зубожіння населення, гонці зброєнь надається особливого значення. І це переконує нас в тому, що сучасний коекзистенційний період використовує передусім Москва на те, щоб осягнути перевагу воєнного потенціалу східного блоку над західнім.

Ф. К.

ВОЯКИ УКРАЇНЦІ !

В 1963 РОЦІ ВІДЗНАЧИМО ГІДНО

20-ЛІТТЯ ПОСТАННЯ

1 УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ УНА !

Падолист

Над полями блука падолист,
Розгулявсь у звітрілім гаю
І щільніш натягає уніст
На рамена шинелю свою.

Він втомився і змерз, і промок,
І в очах вироста, наче сон,
Передмістя маленький дімок
З теплотою дівочих вікон...

Ех, ви юности дні золоті,
Відгули, хай вас більше нема
І часи хай сьогодні не ті,
Зате віра в душі та сама,

Що весна розквітатиме знов,
Як здолає усіх ворогів,
Знов поверне туди, де любов,
Де дівочі уста дорогі...

Та далеко-далеко вони,
А довкруг — ніч осіння, сліпа,
В ній вітри і холодні лани
І рейдуюча сотня УПА.

Перед нею причаєна даль,
Звідти ворог назустріч іде
І, мов любка, довірливо сталь
До вояцьких припала грудей.

І жсавіше ступає уніст,
І не чує колючих вітрів,
Його в рейді нічнім падолист
Теплотою вікон розігрів...

Проф. О. ПАРОМАНІВ

Військова справа слов'ян у X-XII-му століттях

I.

Не лише військова справа, а взагалі ціла історія слов'ян з-перед X-го віку є дуже неясною, бо вони, в порівнянні з греками, римлянами або німцями, були на нижчому рівні культури, тому й не залишили писаних документів. З цієї причини, про давню історію слов'ян та про їхні війни доводиться довідуватися з документів сусідніх народів. Однак, ці документи подають про слов'ян дуже уривчасті відомості, які не завжди збігаються, мабуть, тому, що різні сусіди слов'ян мали справу з різними слов'янськими племенами та в різні періоди часу.

Давня історія слов'ян, певна річ, є найцікавішою для них самих, а тому її і вивчали головню слов'янські історики, поділені на дві групи. До першої належали ті, які намагалися в якнай-

більшій мірі догодити читачеві-слов'янинові, тобто довести наперед загадане. Для цього вони ототожнювали слов'ян з готами, сарматами, аланами, ілірійцями, тракійцями, вандалами і т. п., а це й привело до того, що для предків сучасних великих народів західньої Європи майже не залишилося місця. Хоч такі твори нічого спільного з наукою не мають, вони й досі багатьом подобаються.

Вивчення давнього минулого слов'ян, очевидно, треба починати з того, що є точно відоме, а тоді поступово заглиблюватись у темряву віків. Якщо при цьому мати на увазі військову справу у слов'ян, то в більш давньому від X-го століття часі майже нічого не видно. Ясне лише те, що вона була організована значно гірше, ніж у їхніх більш культурних сусідів, та що слов'яни брали з них приклад і удосконалювали від-

повідно свої власні військові сили. Взагалі організація військової справи будь-якого народу залежить від того, в якому оточенні він перебуває та які прагнення має в галузі поширення власного терену, або своїх впливів. Був час, коли на землі не спостерігалось тісноти, а люди жили настільки примітивно, що в них не нагромаджувалися такі добра, які хтось хотів би загарбати. Війни розпочалися лише після того, коли це становище змінилося і з'явилося право на земельну власність та здобуте працею добро.

Де була первісна батьківщина слов'ян — точно невідоме, але наукові матеріали свідчать про те, що, в порівнянні з теперішньою, ця батьківщина знаходилася десь у центральній Європі і простягалася на захід далі, ніж тепер. З неї інші народи, а в першу чергу німці, витискали слов'ян, які, відступаючи, були змушені витискати когось із нових місць свого поселення. Отже, як бачимо, їм доводилося засвоювати як західню, так і східню військові техніки, а також і культури. Східні слов'яни навіть розчинили в собі декілька народів східної культури, чому тепер і виявляється різниця між культурами західних і східних слов'ян.

Цікавим є свідчення сирийського літописця із VI-го століття Івана Ефеського, який написав, що «слов'яни, які лише нещодавно з'явилися на Балканах, навчилися воювати далеко краще від римлян». З цього видно, що слов'яни прийшли на Балкани лише в VI-му столітті (це не суперечить і археологічним знахідкам), а також і те, що вони навчилися воювати від римлян. Уярмлення слов'ян іншими народами (готами, гунами, аварами й іншими) також, очевидно, сприяло тому, що слов'яни багато чого в них навчилися, бо іноді навіть самі воювали в їхніх арміях. Від навали готів, яка сталася в III-IV століттях, залишилися сліди в слов'янських мовах таких військових термінів, як «полк», «меч», «шлем» (шолом) або «князь». Однак, військовий термін «дружина» є вже слов'янським. Він походить від слова «друг». Колись княжа дружина складалася з його друзів і не була ве-

ликою. Опісля ж, коли князям довелося мати великі дружини і навіть наймати вояків, початкове значення слова «дружина» було втрачене й воно стало синонімом слова «військо», яке теж є слов'янським. Слово «дружина» згадується в літописах від найраніших часів. Наприклад, вони говорять, що «Рюрик, Сінеус і Трувор прийшли з дружиною великою і предивною». Здивування слов'ян пояснюється напевно тим, що варяги були назвичайно для них одягнені і озброєні.

Кількість вояків у дружині залежала від могутності князя і вагалася в межах від кількох десятків до декількох тисяч вояків. Є підстави гадати, що київський князь Святослав мав до 60.000 вояків. значна частина яких була вершниками. або пересувалася на возах. Із східних слов'ян багато кінноти мали предки українців, тому що вони жили на більш багатих землях та були заможнішими. в порівнянні, наприклад, із новгородцями, що стверджують і археологічні знахідки. Тому вони й одягалися краще й носили чоботи в тому часі, коли їхні північні сусіди вживали лапті (сплетені з кори дерев постолі), які ще й досі залишаються російським національним взуттям.

Про кінноту київських князів згадується в Лаврентієвському списку літопису під 1096 роком, а в Іпатіївському — під 1146 роком. Із грецьких джерел видно, що кіннота південних слов'ян була на службі в Греції ще в VI-му столітті. Не випадково і українські козаки малюються в народньому епосі головним чином як вершники. Віддзеркалюванням великої ролі кінноти на українських землях в давні часи є й назва «комонний полк», яка виникла під час існування УНР. Справа в тому, що коні називалися колись комонями (наприклад в літописах та «Слові о полку Ігоревім»), а опісля слово «комоні» скоротилося на сучасне «коні». Отже, «комонний полк» властиво і є полком кінноти. Цей приклад показує, яку велику силу в українському війську має традиція.

В тих часах, коли княжі дружини були ще невеликими, вершники називалися

валися вітязями. Це слово дехто утворює зі слова «вікінг», але воно, мабуть, є слов'янським, бо далеко не завжди подібність деяких слів є ознакою їх споріднення.

Передусім, у словах «вітязь» та «вікінг» є дуже мала подібність, а головне те, що вітязі були вершниками, а вікінги — моряками. На питання про походження та значення слова «вітязь» мабуть найкращу відповідь дає один із документів Ляутенберзького монастиря, датований 1181 роком. В ньому сказано: *»in equis servientes, id est withasii«*, або в перекладі на нашу мову «що служать на конях, тобто вітязі». Отже, якщо б слово «вітязі» не було слов'янським, а старо-німецьким, то воно писалося б інакше і, в усякому разі, без слов'янської форми множинного числа, не розуміючи якої, автор додав ще одне «і».

Цікаво теж зауважити, що слов'яни брали іноді коней і в морські походи. Коли вони висаджувалися непомітно для ворога на його берег і пускали вперед кінноту, то це спричиняло в його рядах страшний переполох, бо ворогові здавалося, що на його землі з'явилася якась непереможна нечиста сила, або що його держава захоплена повністю і тікати вже немає куди, а тому й недоцільно ставити будь-який спротив. Очевидно, ця метода й була однією з тих «слов'янських військових хитрощів», про які заздують чужі джерела, хоч їх докладно й не пояснюють.

Звичайний вояк у слов'ян називався «ратник», «вой», «воїн» або «ойник», а головний командувач — «воевода» (цеб-то той, хто водить воїв). Слово «воевода» увійшло навіть до деяких чужих мов, наприклад, до грецької, румунської та мадярської, а слово «вітязь» — до румунської, у формі «вітезул». Назви старшин — десятник, сотник, тисячний (або десяцький, соцький, тисяцький) є чисто слов'янськими, однак, сама ця «метрична» система очевидно була запозичена в римлян.

В слов'янському полку, як це видно з Лаврентіївського списку літопису Нестора під 1057 роком, було лише біля 100 вояків, але немає сумніву, що кількість їх згодом значно збільшилася. Да-

ти визначення поняттю «полк» важко. Очевидно це було таке військове з'єднання постійного складу, яке мало спільні харчі, командувача і ночувало впоходах під спільною охороною — за спорудою, утвореною розставленими у формі кола військовими возами. Ці вози були дуже великі й тяжкі, часто мали стіни й дах, а також отвори-бійниці. Вишикувані в коло, вони утворювали своєрідну твердиню, в середині якої вояки могли спокійно спати на траві під охороною вартових. Навіть при несподіваному нападі ворог не міг швидко перейти таку захисну споруду.

Кожний полк мав свою емблему на прапорі, звичайно якогось поганського бога, тварину, або, навіть, лише її частину, наприклад, хвіст коня. Перед походом воевода шиковав полки в потрібному для тих чи інших умов бою порядку і звертався до вояків зі закликом бути хоробрими. Сигналом для початку бою було піднесення вгору полкових прапорів, а часто і військова музика, яку виконували досить примітивні в порівнянні із сучасними духові та ударні інструменти. Кидаючись у бій, слов'яни дуже гучно викрикували якесь відоме їм наперед коротке гасло, що підвищувало їхній вояцький дух, а, водночас, лякало ворога. В авангарді були стоїльці, які «кропили» ворожі лави стрілами. Такою була техніка початку бою, здається, у багатьох народів.

Цікавою особливістю війни у слов'ян (як західних, так і східних) було те, що вони перед боем пропонували ворогові (німцям, половцям, черкесам) не губити даремно багато людей, а вирішити питання про перемогу шляхом двобою лише двох — по одному від кожної воюючої сторони. В такому двобої князь Мстислав повалив і зарівав касовського князя Ределю, чим і вирішив бій на користь русичів. Однак, на такі угоди не йшли римляни й греки, бо, мабуть, не мали надії на перемогу в бою «один на один».

Хоробрість слов'ян була їхньою типовою військовою рисою. Звичайна річ, що кожний вояк має надію щасливо пройти крізь все і повернутися до своєї родини. З цією метою слов'яни навіть

приносили жертви богам, але, коли треба було битися, то вони билися, як про це свідчать чужі документи «подібно левам». Теофілактос, який описує напад греків на слов'ян у 593 році, свідчить, що слов'яни захищалися так уперто, нібито «їхнім бажанням була смерть». «Доводиться вірити, бо про це саме свідчать також й інші чужі документи.

В X-XII століттях слов'яни, очевидно, вже добре знали як брати, будувати й захищати твердині і посідали потрібне для цього устаткування. Грецькі автори згадують, що слов'яни часто застосовували і свої власні військові хитрощі, лише не описують в чому саме вони полягали. Про одні з них було вже згадано (кіннота в морських походах). В літописі Нестора згадуються й інші — як княгиня Ольга підпалила столицю деревлян, використовуючи для цього голубів та горобців. Може її пімста за смерть чоловіка є й перебільшеною, але ясным є й те, що, знаючи подібні описані хитрощі, слов'яни напевно застосовували їх при відповідній нагоді.

Особливістю слов'янських оборонних споруд були так звані «засіки» або «січі», воздвиження яких стало можливим тому, що слов'янські землі відзначалися багатими лісами. Слов'яни вирубували довгими смугами ліс і звалювали дерева із загостреними сокирою гілляками в бік ворога так, що вони ставали подібними до їжака, а ворожі коні не могли пройти крізь утворену загороду. Такі засіки поєднувалися з іншими захисними спорудами в місцях, де лісу не було. Таким чином, утворювалася своєрідна «лінія Мажіно», яка згодом налічувала сотні кілометрів довжини, і, в новіших часах, навіть була зазначена на чужих мапах. Ясна річ, що такі засіки не були правдивими твердинями — вони лише затримували рух ворога. Він міг розчистити якесь одне місце і йти далі, але це було для нього небезпечним, бо на засіках, у так званих гніздах, розміщених на вершинах високих дерев, постійно знаходилися слов'янські вартові, які бачили дуже далеко. Помітивши ворога, вони подавали сигнал «на сполох» і тоді його напад уже не був несподіваним, бо розчищу-

вання засік вимагало певного часу. До того ж ворогові було небезпечно перейти засіку ще й тому, що слов'янські війська могли його пропустити навмисне, а потім, затуливши в засіці шлях до відступу, знищити цілковито. Назва Запорізької Січі, між іншим, і походить від описаної вище засіки-січі. Ясна річ, що мистецтво війни у слов'ян удосконалювалося поступово, в практиці сутичок з ворогами, від яких вони могли багато дечому навчитися.

II.

Так само вдосконалювалося й індивідуальне озброєння слов'янських воїнів. Про слов'ян IV-го століття говориться в чужих історичних документах, що вони нібито взагалі не мали військової зброї. Полонені слов'янські воїни казали імператору Маврикію в 591-му році, що вони (їх було троє) походять «з народу, який не знає війн і військової зброї, а лише музичні інструменти». Про нерозвиненість слов'ян свідчать і слова моравського князя Ростислава, діслання учителя християнської віри який просив у імператора Михайла на (Ми, слов'яни, є люди прості і т. д.). Однак, є низка інших документів, які суперечать цьому. Один із них вже згадувався (що слов'яни в VI-му столітті навчилися воювати краще від римлян). Очевидно, різні автори писали не про ті самі слов'янські племена, а деякі з них може й навмисне писали таке, що не відповідало дійсності: До того ж слов'яни іноді брали участь в чужих походах, а це могло змінювати, принаймні частково, і їхнє озброєння. Так чи інакше, а, не дивлячись на суперечливість документів, можна сказати, що, в порівнянні з більш культурними народами, слов'яни колись були справді гірше озброєні. Як це виявили археологічні розкопки, наконечники слов'янських стріл та списів були часто зроблені лише з твердої деревини в той час, коли у ворога вони були залізні. Слов'янські щити були теж дерев'яні що спостерігалось у III-IV століттях, або шкіряні, а не металеві. Проте того, вже не було в X-XII століттях, а у західних слов'ян ще раніше.

Між іншим, при розкопках могил слов'янських воєнків, похованих навіть уже Х-ХІ століттях, зброя трапляється рідко. Це може привести до помилкового висновку, що її у них і не було. Однак, справа тут у тому, що Карло Великий у 785 році заборонив у цілій Французькій імперії ховати воєнків зі зброєю. Згодом так почали робити західні слов'яни, а опісля них і східні. В усякому разі ховання воєнків зі зброєю стало виключенням із загального правила. Отже, тут є нагода перекоонатися у тому, що й археологи можуть помилятися, якщо вони беруть до уваги лише факт знайдення чогось, або факт відсутності чогось. Ще більше помиляються мовознавці, якщо вони базуються лише на подібності слів. Перейдемо далі до загального опису озброєння слов'ян.

МЕЧ

Він з'явився в VIII-ХІ століттях, був масивний, загострений на обидва боки та мав біля держака перехрестя. Такі мечі виготовлялися здебільшого в німецьких і скандинавських майстернях і тому оздоблювалися різними прикрасами явно не-слов'янського походження. З арабських джерел видно, що такі самі мечі вивозилися і з Києва, але в них не сказано нічого про те, що вони там і виготовлялися. Якщо це й було так, то в усякому разі тип мечів не був слов'янським. На слов'янських землях рідко зустрічалися мечі інших типів (грецького та тюркського), а також і різноманітні ножі. Очевидно вони були здобуті в війні з греками та східними народами. Поміж такими мечами є цікавий рівний меч, загострений лише на один бік, так званий «палаш».

ШАБЛЯ

Шабля прийшла до слов'ян (передусім до східних) від тюрко-татар. До ХІ століття, як це видно з літопису Нестора, русичі були озброєні мечами, а тюрко-татари — загостреними на один бік, дещо зігнутими шаблями. Такі шаблі почали витискати меч з озброєння східних, а потім і західних слов'ян. В порівнянні з тяжким мечем, вони були значно легшими, в чому й полягала їх перевага, бо ними легше було володіти. Згодом українські козаки вживали лише

шаблі. В наші часи мечі зробилися музейними об'єктами.

СОКИРА

Інакше вона називалася теслею і з дуже давніх часів була типовою зброєю слов'ян. Вироблювані сокири мали найрізноманітніші форми, а часом прикрашалися навіть срібними чи й золотими оздобами. Вони вже давно втратили всяке військове значення, хоч, в силу традиції, їх довго ще вживали охоронці палаців князів та інших вельмож.

БУЛАВА

Булава відрізняється від сокири тим, що її кінець не загострюється на один бік, хоч часто має гострі ребра та зубці. Вона також втратила своє колишнє військове значення, але зберіглася як емблема могутності у високих старшин, отаманів, князів та гетьманів. Такі булави завжди дуже добре виготовлені і розкішно прикрашені.

СПИС

Списи є дуже давньою слов'янською зброєю. Вони бували різного розміру і мали різне призначення. Більш легкі, так звані «дротики», кидалися на ворожі лави, тяжкі застосовувалися під час атаки, або при її відбитті. Іноді списи загострювалися на обидва боки. Очевидно, ними було легше боронитися при несподіваному нападі ззаду, або у випадкові, коли один кінець зломиться. Списи («піки») ще довгий час знаходилися в озброєнні козацьких частин, але значення їх вже було дуже обмежене.

ЛУКИ

Луки виготовлялися переважно з ясеня. Рідко траплялися такі, які мали форму розтягнутої друкованої літери «М». Очевидно, вони були здобуті в боях з тюрсько-татарськими народами. Наконечники стріл мали дуже різноманітні форми. Часто вони намащувалися отрутою, яка називалася «налеп». Гадають, що ця отрута виготовлялася з рослини «Аконітум напеллюс». Якщо поранений отруєною стрілою не вирізав негайно місця поранення, або не вживав протиотрути (яка називалася «теріак»), то завжди помирав. Ці стріли воєнки носили в прив'язаному на пасі з лівого боку «тулі». Тул — це слов'янська назва тюрсько-татарського «колча-

ну». Правдоподібно, вона має зв'язок зі словом »затуляти«.

ПРАЩА

Інакше вона називалася прак, прок або порок і уявляла собою прилад для кидання каменів. Опису цього приладу немає, але, очевидно, таких приладів було багато, а деякі з них мали застосування при штурмах твердинь і кидали дуже великі камені, подібно до римських катапульт. Наші літописи згадують, що половці мали такі пращі, які натягалися зусиллям 8-50 вояків. Отже, якщо слов'яни знали такі деталі, то вони знали й інші. Між іншим, помилковою є думка, що, в порівнянні зі слов'янами, половці були якимись великими дикунами. Це не відповідає правді і видне навіть на прикладі зброї, яку вони мали. Князі русичів часто були одружені з половчанками, а князі половців — зі слов'янками. Батько князя Ігоря, героя »Слова о полку Ігоревім«, мав також жінку-половчанку (нерідну матір Ігоря), а син того ж Ігоря повернувся з половецького полону з дитиною від дочки половецького князя Кончака, яка пізніше стала його дружиною. Таких прикладів є значно більше. Половці бували іноді й союзниками русичів, то ж мабуть в слов'янах вони поступово розчинилися зовсім. Отже, немає сумніву, що половецьке озброєння було добре відоме слов'янам і, якщо вони його може й не вживали, то лише з причин недоцільності. Вийняток з цього буде хіба лише так званий »грецький вогонь«, який і до сьогодні залишився великою та цікавою таємницею у світовій науці. В літописі Нестора під роком 1185 згадується, що коли половецький князь Кончак зібрав у похід на русичів велике військо, то в нього був бусурмен, який міг стріляти »живим вогнем«. Це місце літопису в західній науковій літературі розуміється помилково, а саме так, що »Кончак кидав на русичів живий вогонь«. Ні, він лише хотів це зробити, але, як видно з інших матеріалів, згаданого бусурмана русичі взяли в полон ще до того, як він встиг вжити свою зброю. Про неї більш нічого і ніде не згадується. Можливо, що той бусурмен загинув, не видавши своєї таємниці.

Цікаво буде тут зауважити, що таке авторитетне джерело історії, як візантійський імператор Константин Багрянородний, у своєму творі »Де адміністрандо імперію« згадує, що грецькі зрадники продали таємницю »грецького вогню« варварам. Можливо, що згаданий Нестором бусурмен і був одним з тих варварів.

Крім переліченої вище зброї, слов'яни користувалися для захисту тіла бронєю, шлемом та щитом.

БРОНЯ

Вона, очевидно, була запозичена у німців, як і саме це слово (старонімецьке »бруніа«), а німці, мабуть, запозичили його від галів, бо по-їхньому »бруінне« означає груди, для захисту яких броня головним чином і застосовується. Як це видно з археологічних розкопок, до VII століття у слов'ян не було зробленої із металу броні, а в німців вона вже була і навіть дуже досконала, міцна й гнучка, захищаючи майже все тіло. Про те, що мечі та броня вивозилися для продажу слов'янам із Франкійської імперії, свідчать арабські джерела, а, крім того, відомо, що у 805 році Карло Великий заборонив німцям продавати зброю та броню (»арма ет бруніас«) слов'янам. Проте, вже в XII столітті у слов'ян було так багато різного типу броні (кольчуга, бахтерець, юшман, зерцало, байдана, куяк), що, мабуть, вони мали її з якихось інших джерел, зі своїми власними включно. Німці запозичили ідею броні від галів та римлян.

ШЛЕМ

Інакше називався шолом, робився з металу та був запозичений у німців і скандинавів. Шлеми загострювалися на вершині і мали витягнений передній край (»наносник«), який захищав ніс та обличчя.

ЩИТ

Щити слов'яни вживали з дуже давніх часів, але вони були зроблені з дерева або зі шкіри. Виготовлення цих щитів часто ставало професією окремих селищ, чому деякі села й набули назв »Щитарі«. З часом, очевидно, почали вживатися більш досконалі щити, зроблені з металу.

Фрагмент із відзначення 20-х роковин постанови УПА, що відбулось у Брадфордї, з ініціативи місцевого Відділу ОБВУ.

МОДЕРНІЗАЦІЯ БРИТАНСЬКОЇ ФЛЬОТИ

Винахід атомових човнів і швидкого оперативного летунства, які могтимуть оперувати на відкритих водах далекосяжних океанів, заохотив британського міністра оборони Орр-Евінга скласти перед парламентом заяву, що в цьому році повинно здійснитися одне з найбільших досягнень британської військово-морської фльоти. До кінця року ця фльота повинна одержати другий атомний підводний човен типу «Дереднаут», а, крім цього, англійці удосконалюють плани будови одного з перших великих кораблів, порушуваних атомною енергією.

На випадок вибуху війни з Советським Союзом різні комбінації проти морської сили постійно зростатимуть, але західне летунство є настільки розвинене, що зможе повністю забезпечити свої позиції. У теперішніх часах мобільність літаконосців західних потуг удосконалюється в такій мірі, що вони мають можливість оперувати модерними літаками на протязі цілої декади, тобто десяти років.

Міністер оборони сказав також, що в минулому році на розбудову військово-морської фльоти В. Британії було призначено 413 мільйонів фунтів, а в біжучому внесе домагання на більш як 422 мільйони фунтів, з чого одержано покищо 16,2 мільйони. Додаткові три

мільйони фунтів потрібні для переведення воєнно-технічних винаходів.

Ці факти стверджують, які великі намагання робляться в напрямі скріплення мілітарної сили і які шалені суми грошей вкладають західні потуги в мілітарну мобільність своїх військово-морських флот та їх модернізацію. Така модернізація урівноважує мілітарну силу до будь-якої акції.

Завданням модерної військово-морської фльоти є утримування відповідної кількості залоги-резерви і потрібної кількості модерної зброї, готової на випадок конфлікту до негайної акції, незалежно від того, де її треба буде перевести. Тому В. Британія повинна мати здатність перекидати свої мілітарні сили для забезпечення всіх стратегічних позицій дуже швидко і на якнайдальші віддалі.

Адмірал Фішер сказав, що 55 років тому військово-морська фльота В. Британії була здатна вистрілювати стрільна, але в сьогоднішніх часах усе мусить бути модернізоване так, щоб не тільки стрільна, а також бомби і ракети, крім наземних військ, вистрілювали повітряна та військово-морська фльота — тобто кораблі, підводні човни й літаки.

Міністер оборони підкреслив, що ціла холодна війна й обмежена воєнна стратегія та

здібність британських мілітарних з'єднань військово-морських і військово-повітряних сил назовні Європи узалежнюють зростання домагань-угод. Що ж торкається нових винаходів для військово-морської флотії, то завдання полягає на реалізації зроблених досі він зазначив, що під теперішню пору головне винаходів, бо далші винаходи постійно продовжуються.

Другий британський десантний корабель «Альбїон» упродовж дворічних оперативних експериментів був основно вдосконалений. Завдяки поважному збільшенню своєї підйомності, він тепер братиме на поклад більшу кількість вертолетів, вояків, протитанкової зброї, ракет та артилерії. Під кінець біжучого року він має відїхати до східного Суєзу, де змінить перший подібного типу британський корабель «Булварк», який муситиме також перейти такі самі вдосконалення. Вогнева сила «Булварку» буде набагато збільшена, особливо протитанкова і секції важких скорострільів, а, поруч із цим, він матиме забезпечення вогню артилерії-гавниць калібру 105 міліметрів. При допомозі цієї артилерії він мотиме оборонятися перед атакою іншого випосажені наймодернішою зброєю військ-подібного типу корабля, а на ньому містимуть-кві одиниці зі спеціальним вишколом, які, перекинуті при допомозі вертолетів у вороже заплілля, мотимуть діяти самостійно.

Ці дані вказують на те, що британці готують свої оперативні війська до ведення нових форм війни, із вживанням партизанської тактики включно. У випадку, коли два десантні кораблі виконуватимуть спеціальне доручення, їх замінюватиме спеціально створена для цілі ескадра.

Позиції заморських частин забезпечуватимуться атомними підводними човнами та військово-повітряними силами, підсиленими різнотипними ракетами. При випробовуванні атомних ракет виявилось, що на сто випадків їх вистрілення 90 ракет потрапило в ціль.

Міністер оборони підкреслив, що велика кількість різних стратегічних кораблів є пристосована для боротьби з підводними човнами та виконання різних іншого роду завдань. Усі літакносії є забезпечені проти загрози підводних човнів спеціальними мінами та вертолетами, посідаючими проти підводні стрільня. Досі створено дві ескадрильї таких вертолетів, якими будуть випосажені також і десантні кораблі, з метою ведення ними боротьби проти підводних човнів.

Для належного забезпечення винищувачів уведені спеціальні щити, які знаходяться у воді навколо кожного з них, і які матимуть здатність відкидати вистрілені підводними човнами ракети з любої віддалі.

Міністер оборони сподівається, що впровадження до дії нових кораблів, літаків та необхідного для них вируду буде закінчене на протязі біжучого року і цим самим поваж-

но зміцнить британську військово-морську флотію.

ЗДА також будують новий атомний підводний човен, який повинен стати одним із найпотужніших човнів усіх військово-морських флотів. Дотепер таким човном був «Наутилус». Американська військово-морська флотія мала досі у своєму посіданні 14 смертоносців та 6 атомних підводних човнів типу «Поляріс». При її далшій розбудові заплановано збудувати до кінця 1963-го року 35 підводних човнів типу «Поляріс» і 8 атомних смертоносців.

У галузі зміцнення військово-морської флотії від ЗДА не відстає і Советський Союз. Він посідає сьогодні щонайменше 10 оперативних атомних підводних човнів, із яких деякі озброєні короткосяжними балістичними ракетами. Розбудова советської підводної флотії відбувається швидкими темпами, причому щороку випускається кілька різнородних підводних човнів. Є припущення, що совети, крім цього, реконструюють підводні човни, введені до дії в 1947 і 1959 рр.

З огляду на розбудову советських збройних сил, міністер сказав, що на існування атомних підводних човнів у Советському Союзі В. Британія мусить відповісти наявністю своїх власних човнів такого типу, тому повинна швидко їх продукувати та удосконалювати свою нуклеарну силу.

На протязі довгих років В. Британія наполегливо працює над новими винаходами, переводячи систематичні випробовування нових військових кораблів та різних родів модерної зброї. Тісно співпрацюючи в цій галузі зі ЗДА, В. Британія забезпечує американські військові кораблі першокласним озброєнням, а у відповідь на це ЗДА випосажує британську військово-морську флотію керованими при допомозі радіохвиль ракетами, що в багаті разів збільшує потужність та бойову здатність британських винищувачів у випадку агресивного нападу ворожої військово-повітряної флотії.

(З парламентарних дебат у дні 15.3.1962 р.)

†
В глибокому жалю ділимося з односельчанами і знайомими сумною вісткою, що в суботу, 3-го листопада б. р., в шпиталі в Гай Викомб відїшов у вічність на 35-му році життя

бл. пам. Михайло БУГА,
народжений в селі Горожання Мала, Захід. Україна. Був членом ОБВУ. Залишив прибиті горем дружину і сина. Похоронного обряду, в присутності чисельно зібраних друзів і знайомих, довершив о. А. Гринах, на кладовищі в Льовдвотер.

Хай чужа земля буде йому легкою!

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Управа Відділу ОБВУ в Гай Викомб

НАДСИЛАЙТЕ ЗНИМКИ ТА ДОПИСИ З ДІЯЛЬНОСТІ НАШИХ КЛІТИН

ВІН — ВОЯК

Хай шинелі уже нема
І в руках вже нема рушниці,
Він суворо свій зір здійма
До небес, де цвіте зірниця

І в Різдвяну, веселу ніч
В зорі цім — ні сміху, ні жартів,
Він жене їх від себе пріч,
Він — вояк і стоїть на варті,

Як бувало в ті давні дні,
Як тоді — в Чорнім Лісі й Бродах,
Він і зараз в новій війні,
У війні за життя народу...

Над землею вітальний дзвін,
Йде луна на усі дороги,
А для нього є шлях один:
По снігах, крізь вітрів знемогу,

Він — в бою! Хай це знає всяк, —
У бою проти зла й облуди,
За Вкраїну, бо він — вояк
Й вояком українським буде!

Крізь намети й крижальний лід,
Крізь громів огневі запори,
Всі застави здолати вбрід,
Все пройти, як пройшов учора,

І не стати ніде й на мить,
І з шляху не звернути й п'яді,
Щоб у завтра, в його блакить
Увійти в штурмовій бригаді!..

Дзвони. Радість. Замети шос
І зоря над небесним схилом,
Народився в цю ніч Христос
І у нім народив цю силу.

І до сходу свій зір здійма, —
Там — згадки, і рідня й оселя,
Хай рушниці в руках нема
І нема на плечі шинелі,

ВІЙСЬКОВА ХРОНІКА

Зміна організації французьких збройних сил

Під оглядом своєї організації французька армія була завжди взірцем для інших армій. Вона надавала тон в одязі, його моді, озброєнні, команді і військовій термінології. Пруська армія славилася своїм вишколом та прецизністю праці штабів. Інші світові армії також мали дещо цінне, так би мовити, «на експорт», але все ж таки вони лишалися позаду, з огляду на поступ військової техніки і її реформи. Французька армія має за собою революційні традиції, тобто вічне впровадження чогось нового. Великий військовий реформатор Наполеон свого часу впровадив загальний військовий обов'язок — підставу організації модерного війська.

Стає ясно, що після пережитих у другій світовій війні невдач, в обличчі советської загрози й атомової війни, Франція була змушена змінити військову доктрину і реорганізувати свої збройні сили. Це власне й сталося з приходом до влади генерала де-Голя, який започаткував у Франції цілий ряд реформ, змін та уліпшень.

Головна реформа відноситься до організації оборони країни після вимог атомової війни. Ціла Франція є поділена на 10 округ, які мають бути цілістю в аспекті військової оборони, цивільної та господарської. У часі миру на чолі кожної з таких округ стоїть генеральний інспектор, разом зі своїм штабом. Коли ж дійде до війни, ці військові округи повинні стати основою для організації оборони окремих зон. Таким чином, бачимо, що концепція оборони в лініях опору з першої світової війни, а також ідея фортечної оборони у формі лінії Мажіно — зробилися неактуальними.

Оборонні зони Франції створені в тісному пов'язанні з природними властивостями рельєфу та мають дати оперативний простір для руху бойових з'єднань. Організація оборони території краю готується проти всякого ворога: який вдерся через сухопутний кордон, був скинутий із повітря або висаджений із моря. Залежно від обставин оборони, в ній братимуть участь не лише формації наземних військ, але також летунство і військово-морська фльота.

Вживання різних родів зброї для одного завдання вимагає не лише координації, але також і єдності командування. Тому реформа організації, вправді задержуючи генеральні штаби трьох класичних родів зброї — армії, летунства і військово-морської фльоти — фльоти — впроваджує також і новотвір, так звану міжармію, бойові сили якої підпорядковані окремому генеральному штабові.

Створено цілий ряд нових команд, у тому стратегічного летунства, повітряного перевозу

тощо. Остання з них є органом міжармії і має своєю ціллю транспортування і висадку великих пробійних відділів. Команда тактичного летунства, між іншим, мустиме гармонійно співпрацювати з висадною бойовою групою далеко в запіллі ворога.

З основних постанов закон про загальну мобілізацію не є новим. Однак, реформа вводить нові зарядження відносно бойової готовості у випадку частинної загрози.

Світляні промені — зброя майбутнього

Відкриття електромагнетичних хвиль стало сенсацією на переломі ХХ-го століття, але ніхто не сподівався, що вони вкоротці набудуть такого широкого практичного застосування.

Як відомо, світло є мерехтінням тих самих електромагнетичних хвиль, але значно більшої частоти коливання. Світлові промені є річчю «очевидною» і, здавалося, що їхні властивості були загально знані. Щойно в останніх роках дослідникам удалося розкрити кілька дальших таємниць світла, а практичне застосування його променів у новому напрямі стало можливе з винаходом спеціального скріплювача, званого лясером. Цей прилад працює на мікрохвилях аж до засягу спектру видного світла, а сьогодні нараховується вже до двадцяти типів таких лясерів.

Покищо опубліковано переведення улпшень у радіевій і радаровій техніках. Світляний промінь має переносити сигнали, мову, музику і телевізійні образи з великими точністю і прецизністю та може передавати велику кількість різних сигналів одночасно. Власне при його допомозі хаос, існуючий тепер в етері, згодом буде майже цілковито усунений.

Застосування світляних променів у радаровій техніці відбувається через так звані колідари. Ці прилади працюють набагато докладніше й точніше як давній радар, особливо в мірянні віддалі. Вони вможлижують спостереження об'єктів із великої відстані, що має першорядну вагу в балістичній війні. Колідар діє настільки докладно, що, наприклад, може спрямовувати в'язку променів глибоки олівця аж на Місяць. При переводжуванні такого експерименту, ця в'язка відбилася від поверхні Місяця та була переловлена на Землі знов у 102-сантиметровому телескопі.

Метода Лясера відкриває великі можливості в комунікації на далекій віддалі, а також при розпізнаванні об'єктів для астронавтики.

Дальше застосування є можливе в ділянці передачі енергії на віддалі, наприклад, між генераторами на Землі і її відборцями на сателітах. Лясер здатний сконцентрувати промені так, як світло в сочці. В'язка таких променів має велику пробивну силу, тому медичинський хірург може вживати цей прилад замість операційного скальпеля, а індустріальний робітник — як засіб для прецизних свердлувань.

Воєнні винахідники бачать можливість використання пробійної сили світляних променів для конструкції різних типів протипанцерної зброї. Ці промені можуть діяти вбійчо на живі істоти, тому можна мати певність що воєк майбутнього зустрічатиметься з цією новою зброєю не раз.

(«Веркунде» ч. 3. 1962)

РАКЕТА-МІКРОДЖЕТ ЗАМІСТЬ РУШНИЦІ

У в'єтнамській партизанській війні останніми часами з'явилася нова зброя, дуже легка, зручна і незвичайно-цільна, що її може вживати кожний воєк. Вона являє собою пластиксу цівку калібру стебла соломи, з якої вистрілюється тонка найльонова ракета. Ця ракета має засяг кількох сотень метрів, і летить зі швидкістю 1.200 метрів на секунду.

Факівці партизанської війни кажуть, що цим інструментом можна вбивати нечутно і що — це найбільш смертоносна зброя з усіх досі винайдених.

†
Ділилось сумною вісткою зі всіми друзями, знайомими як рівнож з усім українським громадянством, що в середу 31-го жовтня б. р., після важкої недуги в St. Johns Hospital, Keighley, упокоївся в Бозі на 50-му році життя

бл. пам. Антін ДУТЧАК,
народжений 7. 12. 1912 р. у Баляргоф, Австрія, а пізніше замешкалий в селі Вигода, пов. Долина.

Був членом ОБВУ як також зразковим передплатником української преси і жертвним прихильником допомоги українській визвольній справі.

Похорон відбувся дня 10. 11. б. р. на цвинтарі Утлей, якого довершив Всч. о. О. Маркевич.

Хай чужа земля буде Йому легкою!

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Управа Відділу ОБВУ в Кіхлей

ЧИТАЙТЕ «СУРМАЧ»

ВОЯЦЬКИЙ З'ЇЗД У ЛОНДОНІ

Цьогорічний Вояцький З'їзд відбувся під гаслом 20-річчя постанови УПА й, у відміну від попередніх років, мав місце у Лондоні, а самий спосіб його переведення (при столиках) створив атмосферу аристократичного модернізму і сальонового комфорту.

Офіційне відкриття, як завжди, належало до Голови ОБВУ сотника М. Білого-Карпинця, після чого З'їзд вітали Голова СУБ-у інж. Я. Гаврилів (найстарший віком вояк), від Лондонського Гуртка ОУЖ пані А. Дябога, від Української Видавничої Спільноти мгр. П. Цимбалістий, від «Нової Фортуни» сотник М. Дябога та від Української Педагогічно-Освітньої Комісії проф. В. Шаян.

Письмові привіти, зачитані д-ром С. М. Фостуном секретарем ОБВУ, надійшли від ген.-хор. М. Капустянського, Секретаря Ради СУБ-у п. І. Дмитрова, Голови ОУЖ пані А. Остап'юк, Голови СУМ-у п. Я. Деремєнди, Голови СУУВ проф. д-ра І. Марченка, Голови Представництва В.О. УНР-а у В. Британії полк. П. Базилевського, від Союзу Українських Ветеранів у Вел. Британії, від полк. Генерального Штабу В. Мальця, від Об'єднання Українців у В. Британії, від Українського Християнського Руху, від Союзу Українців бутих Вояків у В. Британії та від Легії Українських Повстанців у В. Британії.

Найентузіастичніше вояки прийняли перший привіт, у якому ген.-хор. М. Капустянський вказував на спеціальну актуальність Вояцького З'їзду в часах, коли між Заходом і Сходом відбувається розгріз, в якій важиться й доля України. Назвавши колишніх українських вояків великими патріотами й гідними послідовниками героїчної традиції українських збройних сил та продовжувачами вільної боротьби українського народу, ген. М. Капустянський від щирого серця побажав їм успіхів у їхніх плянах і задумах та закінчив свій привіт висловами непохитної віри в світле майбутнє Батьківщини-України.

У концертній частині програми З'їзду виступив соліст-тенор Володимир Луців,

виконуючи при фортепіановому супроводі М. Льорбера «Гранаду» — еспанську серенаду — муз. Де Ляра, «Марек'яре» — італійську серенаду — муз. Тості та «Гандзю» — українську народну пісню в обробці Ф. Наденка. Дві наступні пісні «Дівчино-голубко» — повстанську пісню в обробці О. Бобикевича та українську жартильну пісню «Казав мені батько» п. В. Луців відспівав під акомпаньямент бандури.

Дуже гарне враження лишив дует Лесі і Володимира Луцих, які чудово інтерпретували дві лірично-настрєєвих пісні «І чого тікати» — муз. М. Колесси та «Берізку» — муз. С. Козака.

Величезним успіхом користувалася поява Я. Бабуняка і В. Луціва, які при супроводі бандур відспівали «Гей, на горі, там жєнці жнуть» — козацьку пісню та народну жартильну пісню «Садом, садом, кумасєнько». Можна лише пошкодувати, що, в зв'язку з опізнєним прибуттям, п. Я. Бабуняк не мав часу одягти народний стрій і виступав у звичайному костюмі. На вокальну сторінку дуєту це, звичайно, не вплинуло, але виступ мистців у звичайних костюмах обнизиє стилєву гармонійність концертної частини.

У концерті брав участь лондонський танцювальний ансамбль «Лиман», презентуючи три українські народні танки — «Привіт», «Козачок» та «Гопак», а програму вів інж. Т. І. Кудлик, виявивши у цьому хист і гнучкість доброго концерансьє.

Для того, щоб танцювальна забава була успішною, потрібні дві передумови — наявність відповідної оркєстри і присутність гарних жінок. Нотінггемська оркєстра під керівництвом п. М. Скаліша вив'язалася зі свого завдання знаменито, грала невтомно й заохочуюче, п. О. Пицко розважав гостей різнорєдними «шлягєрами», гарних пань не бракувало також, тому мені лишається долучити свій голос до всіх тих, які визнали комбатантський бал найкращою забавою, будь-коли влаштуєваною в Лондоні.

**П-на Геня Маскова, вибрана королевою краси на Вояцькому З'їзді
ОБВУ в Лондоні.**

Світ. О. Ленківської

Смачний буфет і кілька барів функціонували безперебійно, розгравалася велика лотерія щастя, але атракцією балу, безумовно, став вибір королеви краси. П'ятиособове журі в складі проф. Р. Лісовського (голова), пань О. Єнкали та А. Дябоги, дир. Ю. Заблоцького та п. К. Роснецького мало дуже важке до розв'язання завдання, але з ним справилося уміло. З дванадцяти беручих участь у конкурсі кандидаток перше місце цілком справедливо й заслужено було надане рочдейлці панні Гені Масковій, друге — лондонці панні Стефі Нестор, і третє кан-

дидатці з Ковентрі — панні Ірці Дзундзі.

Пан М. Музика, з яким я віддавна тримаю «штаму», представляє мене королеві. Знайомимося. Вітаю її з вибором і запрошую до танцю. Панна Геня — чудова й дуже вродлива дівчина південного типу — виявляється доброю партнеркою і цікавою співбесідницею, хоч може дещо соромливою. Не дивуюся. Адже ж їй лише 17 років. Має замілювання до мистецтва, любить спорт, спеціально плавання, танці й малювання, але вчиться на медичну сестру.

П-на Стефа Нестор здобула друге місце
на конкурсі краси.

П-на Ірка Дзунзда здобула 3-тє місце
на конкурсі краси.

Фрагмент із вибору королеви краси на цьогорічному Вояцькому
З'їзді в Лондоні.

Світ. О. Ленківської

П-ні Н. Білоус із Лій.

Кінчається танок, а невдовзі і цілий бал. Стає шкода, бо все, що гарне, чомусь не триває довго. Комбатантський бал був справді напрочуд гарним під кожним оглядом, його організаторам за

П-ні Е. Вальовка з Брандфорд.

це належить величезне признання, а королеві ще один палкий привіт і щире визнання того, що її чорні очі стали найкращою окрасою цілого вечора.

ОБВУ ПРИ ПРАЦІ

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ В РОЧДЕЙЛІ

26-го серпня б. р. в Рочдейлі відбулася перша Округна Конференція ОБВУ на округу Ланкашир, у присутності голів дев'яти Відділів (відсутні Мідлетон і Лій). Конференція була вдалою, її наради пройшли успішно, а на порядку денному стояло дуже багато важливих питань. Найголовніші з них — це спільне відсвяткування 20-ліття УПА в Манчестері, організаційні справи, пожвавлення праці окремих Відділів, приєднання нових членів, сплатування фінансових зобов'язань, організація дискусійних і товариських вечорів,

відбуття замісних доповідей між Відділами, співпраця з Британським Леґіоном та іншими комбатантськими організаціями тощо.

Велику увагу було присвячено співпраці Відділів із Централю та зв'язковим та пресовсму органів ОБВУ «Сурмачеві». Запало вирішення, що всі Відділи ще раз мусять перевірити свої замовлення, але «Сурмача» звертати не будуть. Котрий із них не розпродасть журналу, мусять покрити нестачу зі своєї каси і належність переслати до Централі.

Справа стрілецьких клубів буде поставлена на порядок нарад слідуючої Окружної Конференції, яка має відбутися на початку грудня ц. р. і, можна сподіватися, що знайде позитивне розв'язання.

На біжучій конференції було прийняте рішення, щоб Окружна Конференція з допо-

відами членів Головної Управи ОБВУ відбулася в неділю, 9-го грудня ц. р., у будинку Олдгамського Відділу СУБ-у.

За чотири місяці зв'язковий ОБВУ на округу Ланкашир перевів дев'ять поїздок, одержав 12 листів та вислав 17. Відбув також одну Окружну Конференцію.

ДІЯЛЬНІСТЬ ВІДДІЛУ ОБВУ В НОТТІНГТАМІ

Праця Відділу в першому півріччі ділового року велася головним чином у трьох ділянках: організаційній, культурно-освітній та суспільної опіки.

ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЛЯНКА

Всі члени Управи докладали максимум зусиль, щоб збільшити стан членства Відділу, а скарбник наполегливо збирав членські вкладки. На протязі першого півріччя зайшли певні зміни в складі Управи, які позначилися тим, що заступник голови Відділу ОБВУ п. Хсмин на власне бажання вніс резигнацію. Управа, беручи під увагу подані ним причини рдинного характеру, резигнацію прийняла, а на його місце кооптувала члена-заступника п. Степулу.

На підставі обіжника Централі ОБВУ було пророблено заходи з метою влаштування гутірок із військового життя для нашої молоді. Перша така гутірка в Юному СУМ-і на тему «Бій під Бродами» мала відбутися в червні місяці, одначе, з технічних причин і завдяки перевантаженню Юного СУМ-у працею, вона не відбулася.

На одному зі своїх засідань Управа вирішила створити при Відділі гуртки живого слова і книголюбів, доручивши реалізацію цієї постанови культурно-освітньому референтові Відділу. Наш Відділ був у сталому контакті з Централєю та іншими Відділами. Голова Відділу брав участь у засіданні Окружного Комітету для відсвяткування 20-ліття постанови УПА та Свята Покрови в Лестері, а Відділ вклав багато праці в організацію прийняття Кир Августина Горняка під час його гостини в Ноттінгтамі. Ведеться тісна співпраця з іншими ноттінгтамськими суспільно-громадськими організаціями.

КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ДІЛЯНКА

Праця в ній переводилася на підставі загального плану, складеного всіми організаціями Ноттінгтаму. Майже всі національні свята відзначувано спільно. Самостійно Відділ улаштував річницю Бродів, яка пройшла з великим моральним успіхом (присутніх 120 осіб). Влаштовано також і забаву, дохід із якої призначено для скріплення фінансового стану Відділу. Секція рефератів не функціонувала, бо літні місяці для неї — це мертвий сезон.

П-ні Н. Верхола з Ноттінгтаму.

СУСПІЛЬНА ОПІКА

Діяльність Відділу в цій ділянці зводилася в основному до надавання грошових допомог нашим хворим по шпиталях.

Що ж торкається плану праці на вересень-жовтень-листопад, то найголовнішими його пунктами являються слідуючі міроприємства: забава з вибором королеви краси, участь в Окружному Святі 20-ліття УПА і Свята Святої Покрови в Лестері та збірний виїзд членів Відділу до Лондону на цьогорічний Вояцький З'їзд.

ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ ВІДДІЛУ ОБВУ В БЛЯКБУРНІ

Блякбурнський Відділ ОБВУ невеликий бо нараховує всього 12 членів. Але, не дивлячись на це, він під керівництвом П. Пруса виконує в міру своїх можливостей усі зобов'язання супроти Головної Управи ОБВУ, а при цьому не забуває і про вояцькі річниці.

Пам'ятаючи історичні дати Українського Війська, Відділ відсвяткував у цьому році День Чорноморської Фльоти та річницю Бродів.

П-ні С. Русин із Блякбурну.

У вересні місяці відбулася військова забава, на якій було обрано королевою краси пані Русин. Вона брала участь у конкурсі краси на Крайовому Вояцькому З'їзді.

СВЯТО ПОКРОВИ В КІХЛЕЙ

В неділю, 28-го жовтня в Кіхлей заходами місцевого Відділу ОБВУ й тісній співпраці Відділу СУБ-у й Осередку СУМ-у відбулося Свято Покрови. В програмі святочної академії були реферат, деклямації й пісні. **І. С.**

П-на М. Ткачук із Аштону.

З діяльності українських комбатантських організацій у вільному світі.

26-ИЙ КРАЙОВИЙ З'ЇЗД УКРАЇНСЬКОЇ СТРІЛЕЦЬКОЇ ГРОМАДИ В КАНАДІ

Дня 7 жовтня 1962 р., у місті Гемілтоні, в Канаді, відбувся 26-ий Крайовий З'їзд Української Стрілецької Громади в Канаді. З'їзд підсумував дію УСГ в Канаді за роки 1960 і 1961 і частинно за 34 роки її існування в Канаді від 1928 р.

УСГ в 1928 р. започаткувала в Канаді національний чи краще сказати націоналістичний рух, ціллю якого було помагати з запіллям українській визвольній боротьбі в Європі. В ході часу УСГ розгорнула організаційну працю поза свої вузькі вояцькі рамки й створила цілий ряд організацій національного типу, як Українське Національне Об'єднання — УНО, Організацію Українок Канади — ОУЖ, організацію Молодих Українських Націоналістів — МУН, що тепер презвувалась на Молодь Українського національного Об'єднання — МУН та Український Визвольний-Одноцентовий Фонд. Всі ті організації оформились в ході часу в організаційну систему під назвою Українське Національне Об'єднання і Братні Організації — УНО і БО. В тій системі УСГ залишилась вояцьким сектором.

Тому і З'їзд УСГ відбувся в рамках Загально-го З'їзду УНО і БО в днях 6-8 жовтня 1962 р.

В Загальному З'їзді УНО взяло участь 52 члени УСГ. На З'їзді УСГ було 57 делегатів і гостей з 15 місцевостей. На З'їзді були при-йвні і відпоручники ОДВУ та УНСоюзу з Америки.

З'їзд відкрив голова ГУ УСГ з Торонта п. І. Носик. Проводила З'їздом Президія в скла-ді пп. Р. Барицький — голова, М. Погорець-кий — містоголова, М. Клиш — секретар. За президіальним столом З'їзду сиділи ще пп. Е. Василишин — перший голова ГУ УСГ в Канаді, С. Куропась з Шікаго — гість з Ші-каго та пані О. Стебницька, колишня органі-заторка помі помішного Відділу при УСГ у Вінніпеґу, з якого пізніше створилась Орга-нізація Українок Канади — ОУЖ.

За ГУ УСГ зложив звіт п. І. Носик. Він підкреслив особливо активність Відділу УСГ у Ванкувері, який щорічно репрезентує укра-їнське вояцтво з українським прапором на міждержавній американсько-канадській па-раді на пограниччі Америки і Канади над Тихим Океаном.

Згідно зі звітом УСГ нараховує 1000 членів. З того коло 60% зорганізовано у Відділах та Гуртках, а коло 40% живуть в роздріб. Ба-гато членів УСГ активні в УНО там, де нема організацій УСГ. Члени УСГ живуть в 84 місцевостях Канади. На час З'їзду УСГ мала

13 Відділів, 2 Гуртки і 16 Зв'язкових Пунк-тів. За час від 1928 до 1962 рр. померло 226 членів УСГ.

Звіт голови п. І. Носика доповнили ще звіти позамісцевих членів ГУ, д-р М. Сухо-верського з Едмонтону як містоголови ГУ УСГ на Західну Канаду та Б. Зеленого з В'ндзору як члена ГУ УСГ. За Провірну Ко-місію склав звіт п. П. Баєр, а за Головний Суд УСГ п. Е. Василишин. Суд був одинокою в системі бездіяльною організацією, бо в під-звітовому часі не було справ, які вимагали б праці Суду.

По короткій дискусії над звітами та поба-жаннями на майбутній період вибрано провід УСГ в такому складі:

Головна Управа УСГ:

Д-р Ю. Дякунчак — голова, інж. Ю. Тем-ник, д-р М. Суховерський, М. Погорецький — містоголова, М. Селешко — секретар, В. Атаманчук — скарбник, Б. Зелений, М. Сер-гійчук, Е. Василишин — члени, інж. В. Ко-сар почесний член ГУ УСГ.

Провірна Комісія ГУ УСГ:

І. Носик — голова, члени: Й. Нецкар, С. Теребуш, Р. Барицький, М. Петришин, П. Баєр, М. Клиш.

Головний Суд ГУ УСГ:

Д-р С. Росоха — голова, М. Мота, М. Ко-верко — члени.

М. С.

ПО Д Я К А

Головна Управа ОБВУ складає щирю подяку українським торговельним підпри-ємствам, що їх список поміщуємо нижче, за їхні щедрі подарунки для льотерії щастя, яка була розіграна на цьогорічному Вояцькому З'їзді ОБВУ в Лондоні.

Головна Управа ОБВУ закликає всіх українців, а в першу чергу бувших вояків, щоб все й всюди здійснювали наш традиційний клич »СВІЙ до СВОГО!«

Вже час, щоб важко запрацьований український гріш ішов до власних рук, для розбудови українських підприємств. Купуючи у своїх допомагаємо самі собі, в чо-му українська спільнота вже нераз мала змогу переконатись. То ж кличемо до Вас: »КУПУЙТЕ ТІЛЬКИ У СВОЇХ!«

»СВІЙ ДО СВОГО!«

ЦІННІ ПОДАРУНКИ ДЛЯ ЛЬОТЕРІЇ ШАСТЯ НАДІСЛАЛИ:

М. ЖАРОВСЬКИЙ

34, Frithville Gardens, London, W.12.

А. ЖУКІВСЬКИЙ

341, Ladbroke Grove, London, W.10.

»КОЛИБА« і Ска з обм. пор.

6, Baron's Court Rd., London, W.14.

Р. ЧОРНИЙ

5, Underwood Rd., London, E.1.

»ЧУМАК« і Ска з обм. пор.

21, Tachbrook St., London, S.W.1.

Кооп. »НОВА ФОРТУНА«

Back Gladstone Str., off Roundthorn Rd., Oldham, Lancs.

Торг. С-ка »ПОДОЛІЯ«

159, Waterloo St., Oldham, Lancs.

Тов. клуб »Калина« в Лестері

ГРОШЕВІ ПОЖЕРТВІ НА ЦІЛІ ВОЯЦЬКОГО З'ЇЗДУ ЗЛОЖИЛИ:

Кооп. »НОВА ФОРТУНА« . . £25.0.0

Тов. Клуб »Калина« в Лестері . . 7.0.0

Тов. Клуб »Левада« в Дарбі . . 5.0.0

Тов. Клуб »Заграва« в Рочдейлі . . 5.0.0

Тов. Клуб »Заграва« в Бері . . 5.0.0

Тов. Клуб »Дніпро« в Манчес-

тері £5.0.0

Тов. Клуб »Лиман« в Брадфорді . . 5.0.0

Тов. Клуб »Калина« в Гуддерс-

філді 5.0.0

За щедрість складаємо вояцьке СПАСИБІ!

Головна Управа ОБВУ

Вилітає
і жалить
коли
і кого хоче

РІК 4.

СЕРПЕНЬ-ГРУДЕНЬ 1962.

Ч. 7 (9)

З а с н у л о в с е . . .

Спіть хлопці, спіть,
Золотії мрії спіть,

Та про працю УСКлюбу
Не забудьте, — все спімніть.

Що писала »Оса« 16 років тому

ЛИСТ ЮЗЬКА МАКОЛЬОНДРИ

Куханий

Пані Ридахтур!

Ви сі напивні не покумаєте ведлі мого гілярдичного походження. Я є Юзько Макольондра. Сам сі чую моцним Львовяком (мешкавим за дронгом на Батерівці). Моя кубіта Міцька (та жи прудавала в Бобачки правдиві салями з канарків і кубил — пів на пів: пів кубили — пів канарка) навіть хтіла сі зі мнов жити (мала баба гурму валюти).

Оджи зи зрозпуки, жим мою укохану на-копав до реформи, та пішовим до вирмах-ту (тото було за »нур фір дойчи«), а з вирмахту сі вбайтлював до Гіталії до Корпусу. Під Монти Касино мивем манелі в шаржовім касині Н.А.Ф.І. Як сі война скінчила, почувем жи в Римі-ні є кампа зі самих Львовяків. Венц смси взяв вурльоп і сім зафатигував до Римі-ні. Йой, шо за кляві андруси є в тім кампі! Али шо вам буду писав, як ви сами є з того кампу... Венц ми сі (я си там здибав старих кулегів: Фидя Майхра — касяжа, Їриня Мочиморду — доліняжа) дрібку забавили в кнайпі Мірамари. Цик — їден штампель, цик — другий штампелік, і як хтілисмо си третій цикнути, вітворилисі двері і зявивсі в них... не полікер, ні! — Али мій родзони брат Місько... Макольондра!.. Ви го зіхир знаїти, він перши в шафі трохи зімрав, доки го з неї ни вилюляли...

Йой, як ми сі моцні обняли, розкрохмалили... Місько ми кажи: — Юзю, гуляй з нами до кампу! Або ти вукраїнец, або ні!.. Шо ти сі коло тих вимочків крутиш!!! — А я кажу: — маш рихт! — І вжем хтів йти до кампу, а ту — штрайфа! Йой, шо то далі ни було!!! Вони ду нас — маєш гроші? А ми до них — А холери не хо...? (Ми вже були дрібку влюляні) Вони — Кама!! — Як кама, то кама! Як ни крикнув: — Куледзи, морду-йом! — Як сі не прифатигуют кілька андерсакуф... Зараз зрозуміли наше положені, тож не сказавши ні сервус взяли си по кріселку в граби... Ям си взяв окоцімку, а кулеги по тарелю і вйо!! Мой, як сі не зроби кампа!!! За пів мінути штрайфи не було!!! Місько ше ми сказав як то він сі дістав до дивізії. Ми сі попрацали, розплакалісі... Али вжем до кампу по тій кампі ни мав вухоти... А нуж пізнают. Оджи вже знаети хто я є.

Куханий Ридахторцю! Я є типер в Англії... Ніц іно мрака, доц і... мрака. Го, го, ту вже ни так як у Гіталії, ого, не так! Жиємо в кампі, правда втикаємо добре, али мокрі жи страх! Хлоп сі чує як густрига в жилудку... І кубіти ту ни такі як сіньоріні... Якісь руді і на таких довгих кулясах!!! Як сі вмовиш з нев на рандку, а не прийдеш, то — шлюс! Не з бабов, али з тобою! Прийде до кампо-фіцера, викличе тебе і... думаєш жи поцілує? — Де там!!! Так ті витне в ферняк, жи ті сі ратуш привида... Такі ту бабштилі. А як її скажиш, жи сі ожениш, а сі не ожениш, то зара пиши до крульової і сі мусиш окултунити... Кужда має зи два метри... Я си ни можу представити, як така драбина сі влзи в бамбетель... Певні муси мати в поручу вирізані діри на ноги... Я тиж маю ту їдну здіру... Али шем і ни казав ніц за сакаменти. Ходжу з нев до парку і до кіна. Мушу сі прицінь навчити балікати тов хулерицнов мовов. Венц сі вчу в натурі... Писавбим більш, али мушу йти до моєї хабетки... Венц сі кланєю велебній Ридахції і Львовякам

з поважанім

бомбардїер ЮЗЬКО МАКОЛЬОНДРА

—ооо—

ТАБОРОВА ХРОНІКА

В неділю, 8.9. жертвою пияцької помилки впали деякі члени редакції »Оси«, що покінчилися виясненням цілої справи. Серед покривджених знаходився аматор сильних вражінь і напиків, який з метою їх пізнання, обманюючи тюремну сторожу, переспав одну ніч в тюремному приміщенні. Обманця покарано ще двома такими ночами.

—ззоо—

З ОГОЛОШЕНЬ ОСИ

Найкращий таборовий готель! Дешевий харч і опіка. Використайте нагоду!

ТАБОРОВИЙ ГОТЕЛЬ »ПІД КАЛАБУШОМ«.

—сос—

Наша кантина відчинена кожного вечора. Наші принципи:

СМАЧНО ДОБРЕ ДЕШЕВО!

Для старого й юнака

Закуска в нас смачна!!

КАРТИНА І-го БЛЮКУ »ПІД ФЕЛЬДФЛЯШОЮ«

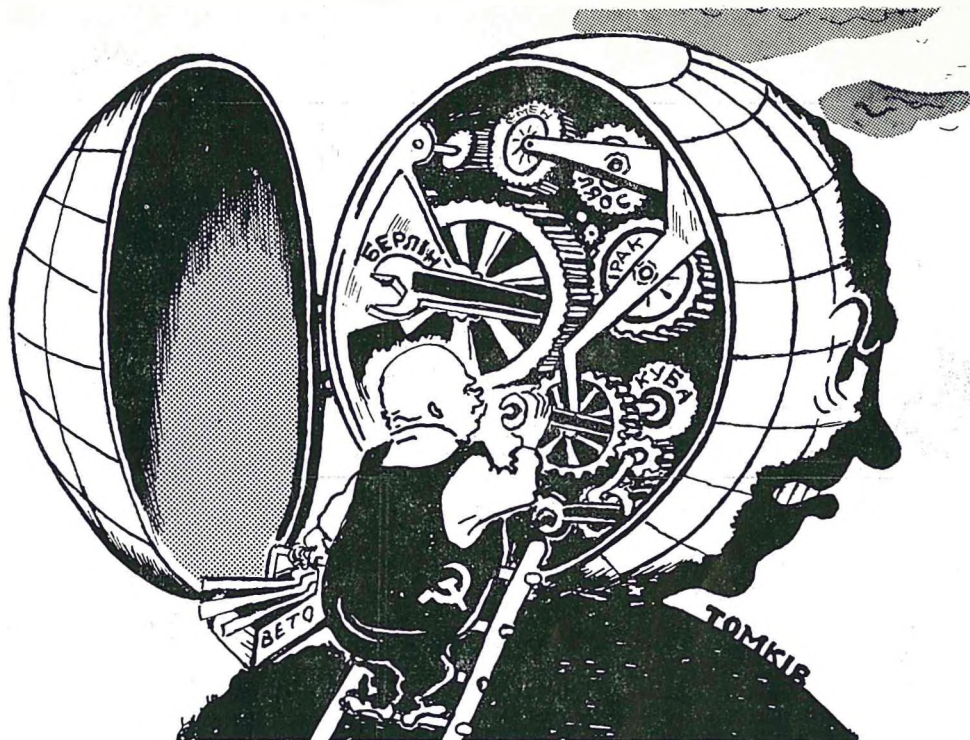
—ооо—

Повідомляємо, що до 15.Х. ц. р., є остання можливість до втечі. Купуйте документи й втікайте!

ДИРЕКЦІЯ ФАБРИКИ ДОКУМЕНТІВ
»Оса« ч. 20. (32). 29.9. 1946.

—ооо—

ЛИХО В СВІТІ З ТАКИМ «МЕХАНІКОМ»

Де б тут іще щось вдалося поспувати?...

З ПОВІСТІ

»Не пануючи вже більше над собою, здушив її в своїх дужих обіймах, припав устами до її уст, цілуючи довго, палко до безтями. Уста, очі, шию, руки...

Відтак важко дишучи зірвався і вибіг з кімнати.

Вона подивилась довгим, мрячним поглядом йому вслід і сказала:

Докінчення буде».

ВВІЧЛИВІСТЬ

— Слухай, зятику, як воно можливо, щоб ти до моєї дочки чотири місяці не заговорив ні словом?

— Знаєш, мамочко, я вихована людина. Не люблю комусь перебивати в половині речення.

ІНТЕЛІГЕНТНИЙ ФАХІВЕЦЬ

Один злодій до другого в кавярні: — Нащо ти читаєш журнал моди? Ліпше переглянь кримінальну хроніку, кого з наших накрили.

— Кого накрили, то я вже знаю, а де тепер елеганти носять кишені, то я мушу знати.

ГАРНИЙ ГОЛОС

Італійці — відомі у світі співаки. Коли в 1941 році на албансько-грецькому кордоні змучені італійські вояки здобули від греків бункер, молодий італійський офіцер, бажаючи використати момент утечі греків, закликав вояків до наступу:

— Аванті! Аванті... Савоя!

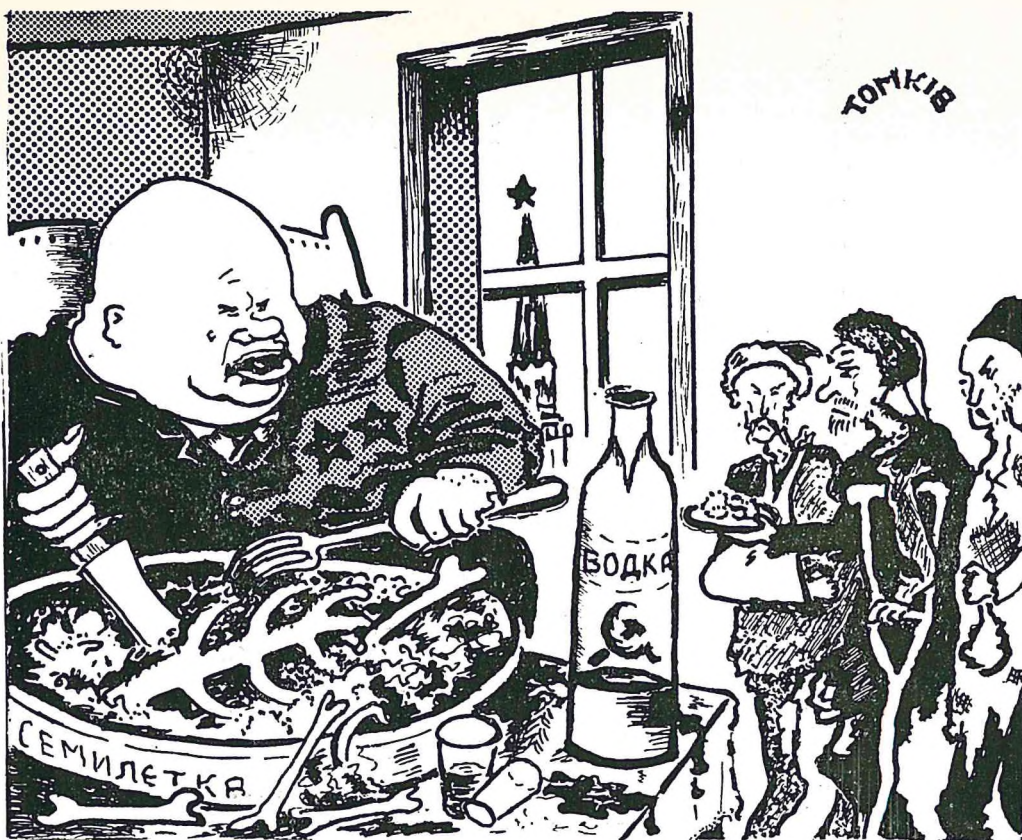
Ніхто з вояків ні не рухнувся. Тільки один, з молодих, захоплено сказав:

— Який гарний голос!

А ЯК НЕ БУДЕ ГОРШКА?!

Французький король Генрик IV (1553-1610) все життя був дуже зайнятий різними війнами. А що ці війни він не завжди вигравав, тож Франція находилася в трудному фінансовому положенні. Тоді він сказав відому фразу: »Я хочу, щоб кожний селянин мав щонеділі курку в горшку!« На це відповів хтось, кого не записала історія: »А що буде як той селянин не буде мати горшка?«.

ПІДСУМКИ 4-ГО РОКУ СОВЕТСЬКОЇ СЕМИЛІТКИ

«Незабаром ми вступимо в п'ятий рік семирічки. Радянський народ добре попрацював у перші чотири роки»...

(З промови М. С. Хрущова на пленумі ЦК КПСС, 19 листопада, 1962 р.)

ЯК РОЗУМІЮТЬ ТЕПЕР НАРОДНІ ПРИКАЗКИ

«Чоловік і жінка, це найкраща спілка» — говорить наше старе прислів'я.

— Брехня — сказав філософ, і купив собі собаку.

«Коли скло товчеться, гроші придуть до дому» — каже народня приповідка.

— Якби це була правда — сказав чоловік, я був би вже давно мільйонером, скільки моя жінка натовкла вже скла...

«Гора з горою не зійдеться, але людина з людиною можуть зійтись».

Можуть, але не хочуть — сказали деякі кол. українські діячі в Шотляндії і не зійшлися з представниками СУБ-у.

«Куй залізо поки тепле» — каже наше старе прислів'я.

Свята правда — сказав Косач і кус «За синім океаном».

В американському місті Детройті одна з автомобілевих фабрик розіслала запитні листки з питанням, які користі принесла людству моторизація?

На одному з повернених листків було написано: «З моторизацією нашої країни припинилися крадіжки коней».

— Тату, що таке есперанто?

— Це світова міжнародня мова, синку.

— А де ж нею балакають?

— Ніде.

— Чому то ти, Петре, так залюбки балакаєш сам зі собою?

— Бо, бачиш, поперше, я люблю говорити до когось мудрого, а, подруге, люблю як і до мене хтось мудрий говорити.

Дві бактерії зустрічаються під одним мікроскопом.

— Дозволь тебе поцілувати, кохана, — каже одна.

— Але ж ні, — відповідає друга, — на нас дивляться.

ОТ КОЛИСЬ БУЛО...

Колись, не те було, що сьогодні. Не ті тепер дівчата, не ті й парубки. Колись було, глянеш — парубок так парубок. Здоровий, в літах, під вусом і без тих модних витребеньок... І батьків слухався.

А тепер — подивишся... Не встигне вбратися в пищики — подай йому краватку, подай костюма, калози! Подай черевики на таких рипах, щоб аж собаки гавкали, коли йде вулицею! І зразу — до клубу, до кіна, до театру... На танці несе його!..

А колись хлопці й дівчата сиділи дома. Нікуди, крім млина й базару, не рипались. Була настрашка, а значить — був порядок і повна культура!

От, приміром, я... Лише в двадцять років вийшов на вулицю! І то, сказати б, випадково. Якось побачив у дзеркальці, вмазанім у стіну, що в мене під носом щось зачорніло. Ага, думаю, вуса... Значить, можна починати й парубкувати.

Заявив батькам. Вони погодились. Тоді все робилося з дозволу батьків. Не так, як тепер! Пошила мати штани. А крам був добрячий, що й зубами не порвеш! Вишила сорочку. Батько пообіцяв для такого діла дати свої солдатські чоботи. Ще добрі чоботи! Бо він взував їх лише тричі на рік: на Різдво, на Великдень і на Зелені свята.

Приготувався — чекаю неділі. Нарешті, дочекався. Одягнувся хрантом. Намастив чоботи дьогтем. А дьоготь тоді який був! Хоч хліб у нього вмочай! Тепер нема такого!..

Так ото причепурився. Надів батькового, ще солдатського, картуза. Почепив до нього аж два чорнобривці. Набрал повні кишені кабакового насіння...

Глянув батько й каже:

— А може б для проби старі штани одяг?

— Та що ви! — кажу. І пішов.

Уже примеркало. Худоба йшла з череди. Іду балкою. У грудях повно щастя, а в кишенях — кабакового насіння.

Спробував ухнути. Вийшло. Аж корови полякалися. Колись же не так було, як тепер. Хто не вмів ухкати — той і не парубок!

Почув, десь грають музики. Я туди.

Підходжу. А скрипка й дудка ану прямо вимовляють: »Будем їсти, будем пити, будем їсти, будем пити...« А бубон відповідає: »Будем, будем, як дадуть!«

А грали тоді як!.. Хіба тепер грання?... Ось, приміром, і в нашому клубі. Аж сімнадцять мідних труб і вісімнадцятий бубон. А почнуть грати — не те! Половина грає, половина — мовчить. Ноти якісь повідумували. У бубон б'є якось через ряд і тихо, ніби три дні не їв.

...Підійшов я до гурту, Послухав музику, аж затрясся!.. Постояв, злускав жменню насіння, думаю: »Пора й себе показати. А то засміють«. А на селі було так, як уже візьмуть на зуби — до смерти не випустять. Порядок був!

Польку я вже танцював. Правда, не з дівчатами, а з вилами або граблями. Граю на язик — і танцюю. Виходило добре, аж курява здіймалась.

Кинув оком: кого ж узяти на танець? Дивлюся: стоїть Векла Мережкова. Дівка вже, як кажуть, зі стажем і боса. Мабуть, через це і в танок не брали її. Поправив картуза, підійшов до неї.

— Векло, — кажу, — ходімо стопчемо польку... Що ми, гірші за всіх?

Узяв її за руку. Повів у коло. Аж тут — маленька неув'язка: не знаю, як брати дівку! Чи на оберемок, чи так, як граблі або вила... Якось приладнався і пішли.

Музики грають, Векла почала підстрибувати... А я — чи злякався, чи не звик: не знаю, що з ногами робити! Ніби зайві.

А тут Векла:

— Чого ж ноги тягнеш? Танцюй!

»Ну, думаю, що Бог дасть...« І як пригнувся, як підскочив!.. Векла в крик:

— Ти що, п'яний чи скажений? На обидві ноги зразу наступив! — І хотіла втікати. Ледве вблагав хоч трошки покрутитись.

Розкарячивсь я так, щоб знову на ноги йти не наступити, — і пішло... Господи твоя воля!.. Пішло все обертом... Ні землі під ногами, ні музики — не чую! Думаю лише про те, щоб не впасти і не потоптати Веклі ноги. Злякався. Хотів зупинитися — не можу!

(Закінчення в наступ. числі)

CEPBYC

ШИНОВНА ВОЯЦКА ЄЛІТО.

Дуже сім втішив, ек втічав в Українц-
кій Думці, жи сі знов будете зіздити сего
року на васьковий зід, і вібирати будете
крульову краси. То дуже файно і мені то
сі моцні подобало, жи сі тримаєти разом
і підпираєте васькову традицію.

Кемлю ек нинька якто колись в Ріміні ек не було гівчат, то сі селепки пирибидрали за гівчет жиби то файні на сцені виглядало, рахувати на приставліні. Мой, ек си пригадаю які то чудні гівчети показувалисі на приставліні Марусі Богуславка, нікто би ни сказав жи то наші селепки. Файні то було жи раз.

Тепер всьо сі змінило. Фурт тішусі жи у вас тепер є ладні гівчита, і най си вам файні ростут, жибишти з них мали потіху. Ведлуг крульової краси то ражу вам вибирати файне дівче жиби не було встидно помістити її пікчер у газеті, най си люди подивлет жи наші селепки мають файних доньок у Ганглії, а мислю си тожє жи файних гівчит на вашій забаві не буде бракувати.

Жичу вам веселой забави й мислю си
жи потегните теньго з флещини, бо щоби
то був за селенко жиби не випив на вось-
ковому зїзді. Тож то рахувати стара
война.

Кінчу сего листа до вас і гадаюси жи
шафа вам заграє, чого зо щирого серці
вам жичу і підписуюсі в Нивйорку на
самого Михайла сего року.

СЕЛЕПКО ШПИЛЬКА

ДВА ПЕРІОДИ ЖИТТЯ

Перед шлюбом каже наречений своїй дівчині:

— Моя ти ягідко, мій горішку, мое яблучко... А після шлюбу каже чоловік до жінки: Ти, я з тебе мармоляду зроблю!

СОВЕТСЬКИЙ КРЕМАТОРІЙ

Побудували в СРСР перший крематорій. Випробовують. Вкинули собаку, пустили вогонь — згоріла. Кинули ще якусь іншу тварину — згоріла. Але треба випробувати на людині. Знайшли якогось майже замерзлого безпритульного. Вкинули, дали вогонь. Пожарили, а опісля відчиняють двері, щоб перевірити. А безпритульний звідти:

— Зачини двері заразо, бо великий протяг...

ДОБРА ДУМКА

Двос панів сидять пізно вночі в барі. Обидва вже дещо напідпитку. Раптом один з них підвівся й каже:

— Я вже піду. Наша служниця, напевно, вийшла, і моя жінка є сама.

— Дуже добра думка, — каже другий. Я йду теж. У мене жінка вийшла, а служниця є сама.

Модерний троянський кінь

МІРКУВАННЯ СЕЛЕПКА

Коли ти мудрий, то не вважай за дурня рівного собі. Кожному чоловікові приходить в голову дурні думки, але мудрі люди їх не висловлюють.

Лікар це людина, що його успіхи подивляє сонце, а неуспіхи покриває земля.

Не треба дивитися пожадливым оком на жінок, бо досить тільки однієї щоб стала кісткою в горлі.

Жінка як новий ковнірець. Коли взяти на шию щойно тоді можна перекоонатися, що це за «номер».

В грудні люди б'ються в груди за всі свої гріхи, що їх вони зробили впродовж цілого року.

Діти все таки можуть робити щось таке,
чого батьки не можуть — рости!